

*Регулярні звіти про доходи і видатки
Державного бюджету України мають бути
оприлюднені.*

*Контроль від імені Верховної Ради
України за надходженням коштів до
Державного бюджету України та їх
використанням здійснює Рахункова
палата.*

Конституція України (статті 95 і 98)

**ВИСНОВКИ
ЩОДО ВИКОНАННЯ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ
ЗА 2014 РІК**

**Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2014 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати.
Рахункова палата України, 2015.**

Відповідальний за випуск:
заступник директора департаменту
з питань бюджетної політики
Тесленко О. І.

© Рахункова палата України.
Матеріал офіційний. При використанні
посилання на Рахункову палату обов'язкове.

З М І С Т

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	4
II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	11
III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ.....	20
IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	45
V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	58
 Висновки.....	64
 Пропозиції.....	66

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і Закону України „Про Рахункову палату”, Колегія Рахункової палати затвердила Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2014 рік.

Висновки Колегії Рахункової палати підготовлені на основі звіту про виконання Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік”, поданого Кабінетом Міністрів України Рахунковій палаті листом від 01.04.2015 № 5802/0/2-15, результатів проведених Рахунковою палатою аудитів, інших контрольних і експертно-аналітичних заходів, а також звітних та інформаційно-аналітичних даних Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики, Фонду державного майна.

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Виконання Державного бюджету України за 2014 рік не забезпечено як за доходами, так і за видатками.

Доходи державного бюджету загалом становили 357 млрд 84,2 млн грн, або 94,5 відс. обсягу, затвердженого законом про державний бюджет (377 млрд 821,6 млн грн), і 94,6 відс. плану з урахуванням змін, внесених до кошторисів розпорядниками бюджетних коштів протягом бюджетного року (377 млрд 662,0 млн гривень). Видатки державного бюджету здійснені в сумі 430 млрд 217,7 млн грн, або 97,4 відс. обсягу, затвердженого законом про державний бюджет (441 млрд 587,1 млн грн), і 93,3 відс. плану (461 млрд 161,2 млн гривень).

До загального фонду державного бюджету надійшло доходів у сумі 310 млрд 653,2 млн грн, або 96,5 відс. плану (321 млрд 993,5 млн гривень). Видатки загального фонду становили 371 млрд 139,3 млн грн, або 96,5 відс. плану (384 млрд 597,4 млн гривень).

До спеціального фонду державного бюджету зараховано доходів у сумі 46 млрд 431,0 млн грн, або 83,4 відс. плану (55 млрд 668,5 млн гривень). Видатки спеціального фонду становили 59 млрд 78,4 млн грн, або 77,2 відс. плану (76 млрд 563,8 млн гривень).

Державний бюджет загалом виконано з дефіцитом у сумі 78 млрд 52,8 млн грн, або 88,1 відс. плану (88 млрд 629,4 млн грн), у тому числі загальний фонд – 61 млрд 162,6 млн грн, або 97,8 відс. плану (62 млрд 565,7 млн грн),

спеціальний фонд – 16 млрд 890,2 млн грн, або 64,8 відс. плану (26 млрд 63,7 млн гривень).

Загальний обсяг фінансових ресурсів державного бюджету становив 682 млрд 2,6 млн грн, у тому числі надійшло доходів 357 млрд 84,2 млн грн, отримано надходжень для фінансування бюджету – 323 млрд 120,3 млн грн, повернено кредитів – 1 млрд 798,1 млн гривень.

Фінансові ресурси державного бюджету спрямовані на здійснення видатків – 430 млрд 217,7 млн грн, погашення державного боргу – 120 млрд 819,8 млн грн, придбання цінних паперів – 123 млрд 326,0 млн грн, надання кредитів – 6 млрд 717,4 млн гривень.

Загалом залишок бюджетних коштів, що обліковується на рахунках державного бюджету, з початку року зріс на 6 млрд 256,8 млн грн, або 20,3 відс., і на 01.01.2015 становив 37 млрд 93,3 млн грн, у тому числі загального фонду – на 29,9 млн грн, або 67,3 відс., – до 74,3 млн грн, спеціального фонду – на 6 млрд 226,9 млн грн, або 20,2 відс., – до 37 млрд 19,0 млн гривень.

Водночас на рахунках Державної казначейської служби в Національному банку, рахунках в іноземній валюті й інших рахунках за коштами державного бюджету в банках залишки коштів на кінець року внаслідок неповернення позичок, наданих за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку Пенсійному фонду і місцевим бюджетам, становили 13 млрд 187,4 млн гривень.

1.2. Скорочення ділової активності майже в усіх видах економічної діяльності в умовах проведення антитерористичної операції призвело до зменшення реального валового внутрішнього продукту у 2014 році на 6,8 відс., що в 2,3 рази більше, ніж враховано при визначенні показників державного бюджету – 3,0 відсотка. У результаті недонадходження доходів бюджету в 2014 році, за оцінкою Рахункової палати, становили 14,8 млрд гривень.

Показники державного бюджету на 2014 рік визначалися з урахуванням основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2013 № 978 зі змінами та доповненнями, внесеними постановою від 25.03.2014 № 82. Уряд постановою від 27.08.2014 № 404 „Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2015 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2016 і 2017 роки та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України” визнав вказані постанови такими, що втратили чинність.

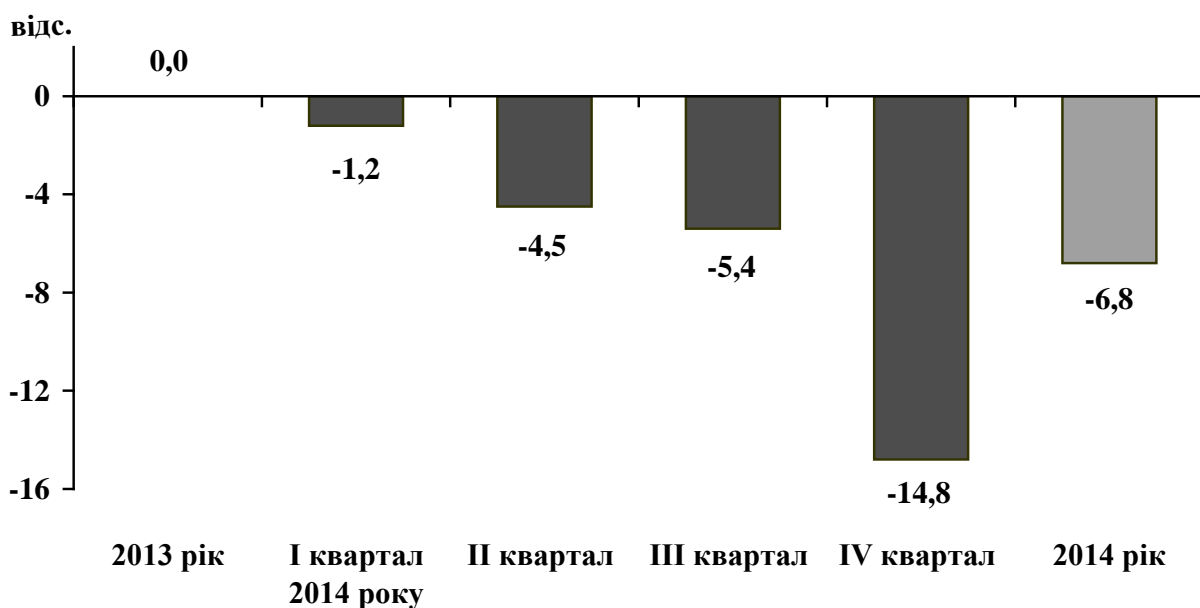
Стан виконання основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на 2014 рік, врахованих при визначенні державного бюджету, наведено в таблиці 1.

Основні макропоказники економічного і соціального розвитку

№ з/п	Показники	2013 рік, фактично	2014 рік	
			враховано при визначенні державного бюджету	фактично
1.	Валовий внутрішній продукт номінальний, млрд грн	1 465,2	1 574,3	1 566,7
	реальний, у відс. до попереднього року	100,0	97,0	93,2
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	100,5	112,0	124,9
3.	Індекс цін виробників промислової продукції до грудня попереднього року, відс.	101,7	112,3	131,8
4.	Індекс реальної заробітної плати, у відс. до попереднього року	108,2	95,4	93,5
5.	Рівень безробіття, визначений за методологію МОП, у відс. до економічно активного населення	7,3	8,2	9,3
6.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-15 594	-12 604	-5 283
7.	Експорт товарів і послуг, млн дол. США	85 482	82 711	68 485
	у відс. до попереднього року	94,9	96,9	80,1
8.	Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	-101 076	-95 315	-73 768
	у відс. до попереднього року	96,9	94,7	73,0

У 2014 році виконання державного бюджету відбувалося в умовах наростаючого спаду економіки: у першому кварталі – на 1,2 відс., другому – на 4,5 відс., третьому – на 5,4 відс. і четвертому – на 14,8 відс. (діаграма 1).

Діаграма 1. Реальний валовий внутрішній продукт у 2013 – 2014 роках
(у відс. до відповідного періоду попереднього року)

Найбільше серед видів економічної діяльності ділова активність знизилася в будівництві, обсяг продукції якої, порівняно з 2013 роком, скоротився на 20,4 відсотка.

У промисловості виробництво знизилося на 10,1 відсотка. Зокрема, внаслідок погіршення умов зовнішньої торгівлі суттєво скоротилося виробництво в експортоорієнтованих галузях: машинобудуванні – на 20,6 відс., металургійній промисловості – на 14,5 відс. і хімічній – на 14,2 відсотка. Водночас події на сході країни спричинили падіння виробництва кам'яного вугілля на 30,5 відс., коксу і коксопродуктів – на 21,9 відсотка. При цьому лібералізація доступу вітчизняної продукції на ринки Європейського Союзу сприяла зростанню випуску продукції харчової промисловості на 2,5 відсотка. Серед регіонів найбільше скоротилися обсяги виробництва промислової продукції в Луганській області – на 42,0 відс. і Донецькій області – на 31,5 відс., в результаті чого їх частка в загальному обсязі реалізованої промислової продукції знизилася з 24,6 відс. до 19,0 відсотка.

Спад у промисловості і будівництві негативно вплинув на оптовий товарооборот і вантажооборот, які в 2014 році, порівняно із 2013 роком, зменшилися на 15,0 і 10,7 відс. відповідно.

Через зниження купівельної спроможності населення, зумовлене, зокрема, зростанням споживчих цін на 24,9 відс., падінням реальної заробітної плати на 6,5 відс., оборот роздрібною торгівлі скоротився на 8,6 відсотка.

Єдиним видом економічної діяльності, де збільшився обсяг виробництва, є сільське господарство. Виробництво сільськогосподарської продукції у звітному періоді зросло на 2,8 відс., що спричинено збільшенням обсягів продукції рослинництва на 3,1 відсотка. Зокрема, у 2014 році зібрано 24,1 млн тонн пшениці, що на 2,2 млн тонн, або 9,9 відс., більше, ніж у 2013 році. При цьому виробництво продукції тваринництва зросло на 2,0 відс., зокрема худоби і птиці на забій та яєць – на 4,3 відсотка.

1.3. У січні – грудні 2014 року відбулася девальвація гривні до долара США на 97,4 відс. і до євро на 74,2 відс., що сприяло збільшенню доходів державного бюджету та водночас стало чинником зростання витрат на погашення боргу і деяких видатків.

Враховуючи, що з використанням офіційного курсу гривні до долара США і євро обчислюються податок на додану вартість, акцизний збір із ввезених на територію України товарів, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції тощо, сумарна частка яких становила у 2014 році 38,5 відс. доходів державного бюджету, девальвація офіційного курсу гривні до іноземних валют стала чинником збільшення доходів державного бюджету. Водночас з використанням офіційного курсу гривні до іноземних валют пов'язані витрати державного бюджету на погашення зовнішнього і частини внутрішнього боргу, номінованого в іноземних валютах, а також деякі видатки державного бюджету (обслуговування державного боргу, функціонування закордонних

дипломатичних установ, внески до міжнародних організацій тощо), частка яких становить 12,6 відс. витрат державного бюджету.

1.4. В умовах економічного спаду, девальвації гривні, зниження стійкості банківської системи відтік депозитів призвів до скорочення суми кредитів, а відтак і до зменшення у підприємств обсягу оборотних коштів та інвестиційних ресурсів.

Обсяг депозитів в іноземній валюті за 2014 рік скоротився на 11,4 млрд дол. США, або 36,9 відс., у тому числі на депозитних рахунках фізичних осіб – на 9,3 млрд дол. США, або 40,3 відсотка. Обсяг депозитів у національній валюті скоротився на 56,5 млрд грн, або 13,4 відс., при цьому на депозитних рахунках фізичних осіб – на 57,5 млрд грн, або 22,7 відсотка.

Обсяг залишків кредитів у звітному періоді скоротився в іноземній валюті на 8,6 млрд дол. США, або 22,2 відс., в національній валюті – на 53,8 млрд грн, або 9,0 відсотка.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів обсяг облігацій внутрішньої державної позики у власності комерційних банків зріс на 17,1 млрд грн, або 22,3 відс., – до 93,4 млрд грн, за рахунок збільшення обсягу цінних паперів у ПАТ „Державний експортно-імпортний банк України” і ПАТ „Державний ощадний банк України”.

У 2014 році освоєння промисловими підприємствами капітальних інвестицій знизилося на 25,7 відс. при зростанні на 9,1 відс. у попередньому році. Найбільше інвестиційна діяльність скоротилася у сферах водопостачання і водовідведення – на 65,3 відс. та добування кам'яного вугілля – на 55,3 відсотка.

1.5. Спричинене девальвацією гривні, низькою діловою активністю і скороченням купівельної спроможності населення більш суттєве зниження в 2014 році, порівняно з попереднім роком, обсягу імпорту товарів, ніж експорту, призвело до зменшення в 3,0 раза дефіциту торговельного балансу.

За даними Національного банку України, в 2014 році, порівняно з попереднім роком, експорт товарів знизився на 9 млрд 738 млн дол. США, або 15,0 відсотка. Найбільше скоротився експорт продукції машинобудування – на 3 млрд 248 млн дол. США, або 30,6 відс., металургійної промисловості – на 2 млрд 336 млн дол. США, або 13,3 відс., і хімічної – на 1 млрд 568 млн дол. США, або 26,9 відсотка. Серед основних причин – зниження на 33,7 відс. експорту до Російської Федерації, у результаті чого частка експорту товарів до цієї країни в загальному обсязі їх експорту в 2014 році скоротилася, порівняно з 2013 роком, на 5,6 відс. пункту. Натомість зростання експорту товарів до країн Європейського Союзу на 2,6 відс. призвело до збільшення їх частки в загальному експорті товарів на 4,9 відс. пункту відповідно (діаграма 2). Найбільше до країн ЄС, за даними Державної митної служби, зросли поставки механічних і електричних

машин – на 121,5 млн дол. США, або 9,3 відс., зернових культур – на 89,5 млн дол. США, або 16,2 відс., жирів та олії тваринного або рослинного походження – на 19,9 млн дол. США, або 31,4 відсотка.

Діаграма 2. Частка експорту товарів до Російської Федерації і країн Європейського Союзу в загальному їх експорті в 2013 – 2014 роках

Імпорт товарів у 2014 році, порівняно з попереднім роком, зменшився на 23 млрд 650 млн дол. США, або 27,8 відсотка. У результаті зниження інвестиційного і споживчого попиту найбільше скоротився імпорт продукції машинобудування – на 7 млрд 415 млн дол. США, або 38,2 відс., сировини і природного газу – на 6 млрд 192 млн дол. США, або 28,2 відс., продукції хімічної промисловості – на 2 млрд 718 млн дол. США, або 20,3 відс., продовольчих товарів – на 2 млрд 132 млн дол. США, або 26,0 відсотка.

Дефіцит торговельного балансу, що є основною складовою рахунку поточних операцій платіжного балансу, в 2014 році зменшився, порівняно з попереднім роком, на 10 млрд 311 млн дол. США, або 66,1 відс., – до 5 млрд 283 млн дол. США.

1.6. Зменшення обсягу прямих іноземних інвестицій і погашення накопиченої в попередні роки суб'єктами господарювання та банківськими установами зовнішньої заборгованості за кредитами і запозиченнями призвели до від'ємного сальдо фінансового рахунку в сумі 8 млрд 402 млн дол. США, що разом з дефіцитом торговельного

балансу сформувало від'ємне сальдо платіжного балансу в сумі 13 млрд 307 млн дол. США при його позитивному значенні в попередньому році в сумі 2 млрд 23 млн дол. США.

За даними Національного банку України, в 2014 році чистий приплив прямих іноземних інвестицій, порівняно з попереднім роком, знизився на 3 млрд 780 млн дол. США, або 92,7 відс., – до 299 млн дол. США, що в 21,5 раза менше від обсягу приватних грошових переказів із-за кордону – 6 млрд 489 млн дол. США.

У 2014 році чисті погашення зобов'язань за операціями з кредитами та облігаціями становили 2 млрд 242 млн дол. США, порівняно з чистими залученнями кредитних ресурсів у сумі 7 млрд 349 млн дол. США у попередньому році.

1.7. За даними Державної служби статистики, споживчі ціни в грудні 2014 року до грудня 2013 року зросли за рахунок підвищення адміністративно регульованих цін (тарифів) і девальвації гривні на 24,9 відс. при 12,0 відс., врахованих при визначенні показників державного бюджету. За рахунок цінового фактора доходи державного бюджету збільшилися, за оцінкою Рахункової палати, на 10,0 млрд гривень.

Найбільше зросли адміністративно регульовані ціни (тарифи) для населення на водовідведення – на 69,5 відс., природний газ – на 62,8 відс., водопостачання на 47,4 відс., гарячу воду й опалення – на 46,9 відс., а також ціни на бензин – на 60,7 відс., фрукти – на 55,9 відс., фармацевтичну продукцію, медичні товари й обладнання – на 44,9 відс., рибу і продукти з риби – на 37,2 відс., яйця – на 35,3 відс., хліб та хлібопродукти – на 35,1 відсотка. Натомість подешевшали овочі – на 10,6 відсотка.

Ціни виробників промислової продукції підвищилися на 31,8 відс., що перевищило показник, врахований при визначенні державного бюджету, – 12,3 відсотка. Найбільше зросли ціни на кокс і коксопродукти – на 62,2 відс., хімічні речовини та хімічну продукцію – на 53,9 відс., металеві вироби – на 52,7 відс., продукти нафтоперероблення – на 40,9 відс., кам'яне вугілля – на 36,1 відсотка. Одним із основних чинників, що впливав у звітному періоді на динаміку цін виробників промислової продукції, стало подорожчання енергоносіїв: ціна на природний газ, що реалізується промисловим споживачам, зросла на 70,6 відсотка.

1.8. В умовах зниження економічної активності зросли кількість безробітних і заборгованість з виплати заробітної плати.

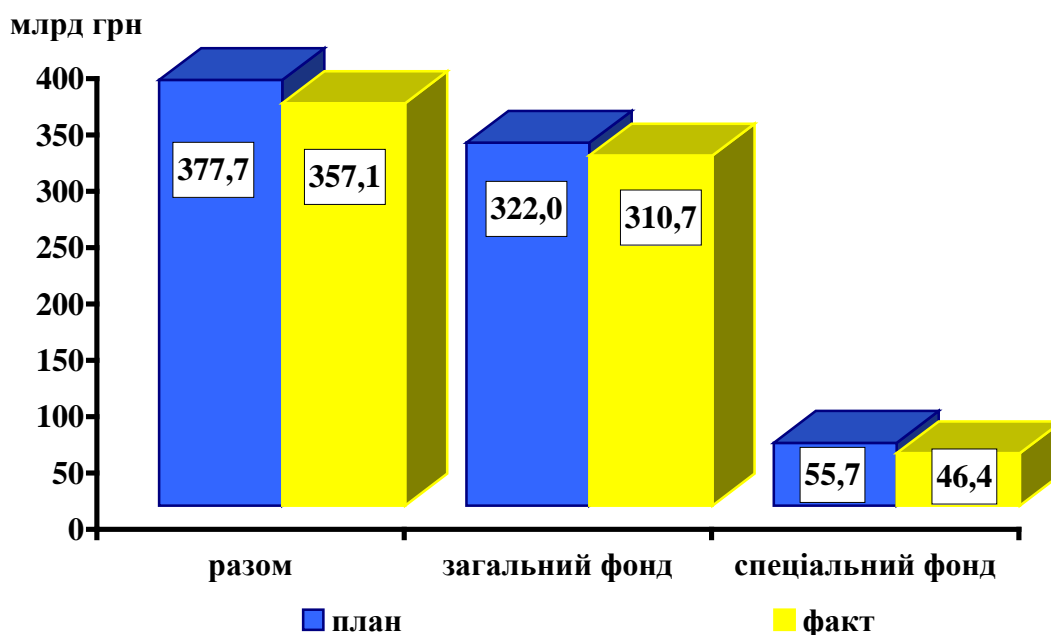
Кількість безробітного населення, визначена за методологією Міжнародної організації праці, у середньому за 2014 рік зросла, порівняно з попереднім роком, на 22,3 відс. – до 1 млн 847,6 тис. осіб. Рівень безробіття до економічно активного населення становив 9,3 відс. при 7,3 відс. за 2013 рік.

Заборгованість з виплати заробітної плати за 2014 рік збільшилася в 3,2 раза – до 2 млрд 436,8 млн грн, з них перед працівниками економічно активних підприємств – 2 млрд 33,5 млн грн, з яких 18,6 відс. заборговано підприємствами державної і комунальної форм власності. За видами економічної діяльності найбільше зросла заборгованість підприємств промисловості – на 1 млрд 42 млн грн, або в 4,2 раза, з яких 595,8 млн грн – перед працівниками підприємств вугільної промисловості, й установ охорони здоров'я – на 219,1 млн грн, або в 58,9 раза, освіти – на 183,6 млн грн, або в 41,1 раза, державного управління й оборони – на 54,7 млн грн, або в 73,0 раза. Серед регіонів найбільше зросла заборгованість підприємств і установ Донецької області – на 1 млрд 63,2 млн грн, або в 10,2 раза, Луганської області – на 320,4 млн грн, або в 8,3 раза, і Дніпропетровської області – на 97,1 млн грн, або в 14,9 раза.

II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

2.1. Доходи державного бюджету становили 357 млрд 84,2 млн грн, або 94,5 відс. затвердженого законом про державний бюджет (377 млрд 821,6 млн грн) і 94,6 відс. плану з урахуванням змін, внесених до кошторисів розпорядниками бюджетних коштів протягом бюджетного року (377 млрд 662,0 млн гривень). Доходи загального фонду становили 310 млрд 653,2 млн грн, або 96,5 відс. плану (321 млрд 993,5 млн грн), спеціального фонду – 46 млрд 431,0 млн грн, або 83,4 відс. плану (55 млрд 668,5 млн гривень). При зростанні переplat податків і зборів до державного бюджету за 2014 рік на 31,0 відс. запланований обсяг доходів державного бюджету загалом не виконано на 20 млрд 577,8 млн грн, або 5,4 відс. (діаграма 3).

Діаграма 3. Доходи державного бюджету у 2014 році

Сума переplat до державного бюджету податків і зборів загалом зросла за 2014 рік на 8 млрд 380,8 млн грн, або 31,0 відс., – до 35 млрд 442,5 млн гривень. При цьому впродовж січня – лютого 2014 року переplати зросли на 10 млрд 223,8 млн грн, або 37,8 відс., після чого в березні – грудні зменшилися на 1 млрд 843,0 млн гривень. Зокрема, сума надміру сплачених грошових зобов'язань платників податків становила на 1 січня 2015 року 20 млрд 842,3 млн грн, що на 7 млрд 686,6 млн грн, або 58,4 відс., більше, ніж на початок 2014 року, суми платежів, які сплачені до державного бюджету станом на 1 січня 2015 року, проте мають бути нараховані в наступному звітному періоді (авансові платежі), становили 14 млрд 600,2 млн грн, що на 694,2 млн грн, або 5,0 відс., більше, ніж на початок 2014 року.

Виконання державного бюджету за 2014 рік за основними джерелами доходів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання державного бюджету за доходами

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано						Відхилення показників 2014 р. від 2013 р.			
		у 2013 році			у 2014 році			всього		у т. ч. загальний фонд	
		всього	у т. ч. загальний фонд		всього	у т. ч. загальний фонд		+; -	відс.	+; -	відс.
			сума	відс. виконання плану		сума	відс. виконання плану				
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	339 227 291 573	95,8	357 084 310 653	96,5	17 857	5,3	19 080	6,5		
	з них:										
1.	Податок та збір на доходи фізичних осіб	7 565	7 565	92,2	12 646	12 646	89,1	5 081	67,2	5 081	67,2
2.	Податок на прибуток підприємств	54 318	54 250	95,3	39 942	39 806	100,1	- 14 376	- 26,5	- 14 444	- 26,6
3.	Плата за користування надрами	13 020	13 020	100,1	18 199	18 199	89,3	5 179	39,8	5 179	39,8
4.	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	84 547	84 225	94,4	81 240	80 685	89,1	- 3 307	- 3,9	- 3 540	- 4,2
5.	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість	- 53 447	- 53 447	89,8	- 50 216	- 43 332	84,0	3 231	- 6,0	10 115	- 18,9
6.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	96 544	96 544	93,4	107 287	107 287	97,9	10 743	11,1	10 743	11,1
7.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), включаючи особливий податок на операції з відчуження цінних паперів та операції з деривативами	26 363	24 056	92,7	28 086	25 669	92,4	1 723	6,5	1 613	6,7
8.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	8 947	2 151	129,0	16 855	2 839	101,6	7 908	88,4	688	32,0
9.	Ввізне мито	13 265	11 095	90,2	12 389	11 038	84,5	- 876	- 6,6	- 57	- 0,5
10.	Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України „Про Національний банк України”	28 308	28 308	122,7	22 807	22 807	100,0	- 5 501	- 19,4	- 5 501	- 19,4
11.	Власні надходження бюджетних установ	29 032	-	-	22 084	-	-	- 6 948	- 23,9	-	-

2.1.1. Доходи загального фонду державного бюджету не виконано на 11 млрд 340,3 млн грн, або 3,5 відсотка. При цьому надходження окремих складових доходів, визначених у додатку № 1 до закону про державний бюджет, менші від планових показників загалом на 22 млрд 776,8 млн грн, тоді як інших перевищили планові обсяги загалом на 3 млрд 191,8 млн гривень.

Зокрема, не виконано план надходжень:

- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) – на 9 млрд 823,7 млн грн, або 10,9 відс.;

- податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 2 млрд 252,0 млн грн, або 2,1 відс.;

- акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), включаючи особливий податок на операції з відчуження цінних паперів і операції з деривативами – на 2 млрд 110,5 млн грн, або 7,6 відс.;

- ввізного мита – на 2 млрд 18,0 млн грн, або 15,5 відс.;

- плати за користування надрами для видобування природного газу – на 1 млрд 598,7 млн грн, або 15,6 відс.;

- податку та збору на доходи фізичних осіб – на 1 млрд 546,0 млн грн, або 10,9 відсотка.

При цьому Рахункова палата за результатами проведеної у 2014 році перевірки обґрунтованості, планування і результативності контролю за повнотою нарахування та своєчасністю надходжень акцизного податку з тютюну і тютюнових виробів до державного бюджету запропонувала підвищити ставки акцизного податку на сигарети без фільтру до рівня ставок на сигарети з фільтром (з 101,72 до 227,33 грн за 1 тис. штук). За експертною оцінкою Рахункової палати, додаткові надходження від оподаткування сигарет без фільтру на рівні сигарет з фільтром можуть становити 0,5 – 0,6 млрд грн у рік. Цю пропозицію враховано при підготовці змін до податкового законодавства і складанні проекту державного бюджету на 2015 рік.

2.1.2. Доходи спеціального фонду державного бюджету становили 83,2 відс. обсягу, визначеного законом про державний бюджет на 2014 рік (55 млрд 828,1 млн грн), і 83,4 відс. плану з урахуванням змін, внесених до кошторисів розпорядниками бюджетних коштів у звітному періоді (55 млрд 668,5 млн грн), тобто план доходів спеціального фонду не виконано на 9 млрд 237,5 млн грн, або 16,6 відсотка.

За окремими складовими доходів спеціального фонду планові показники не виконано загалом на 13 млрд 187,1 млн грн, зокрема:

- власних надходжень бюджетних установ – на 5 млрд 289,0 млн грн, або 19,3 відс.;

- збору з операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій та/або готівковій формі – на 2 млрд 441,5 млн грн, або 26,8 відс.;

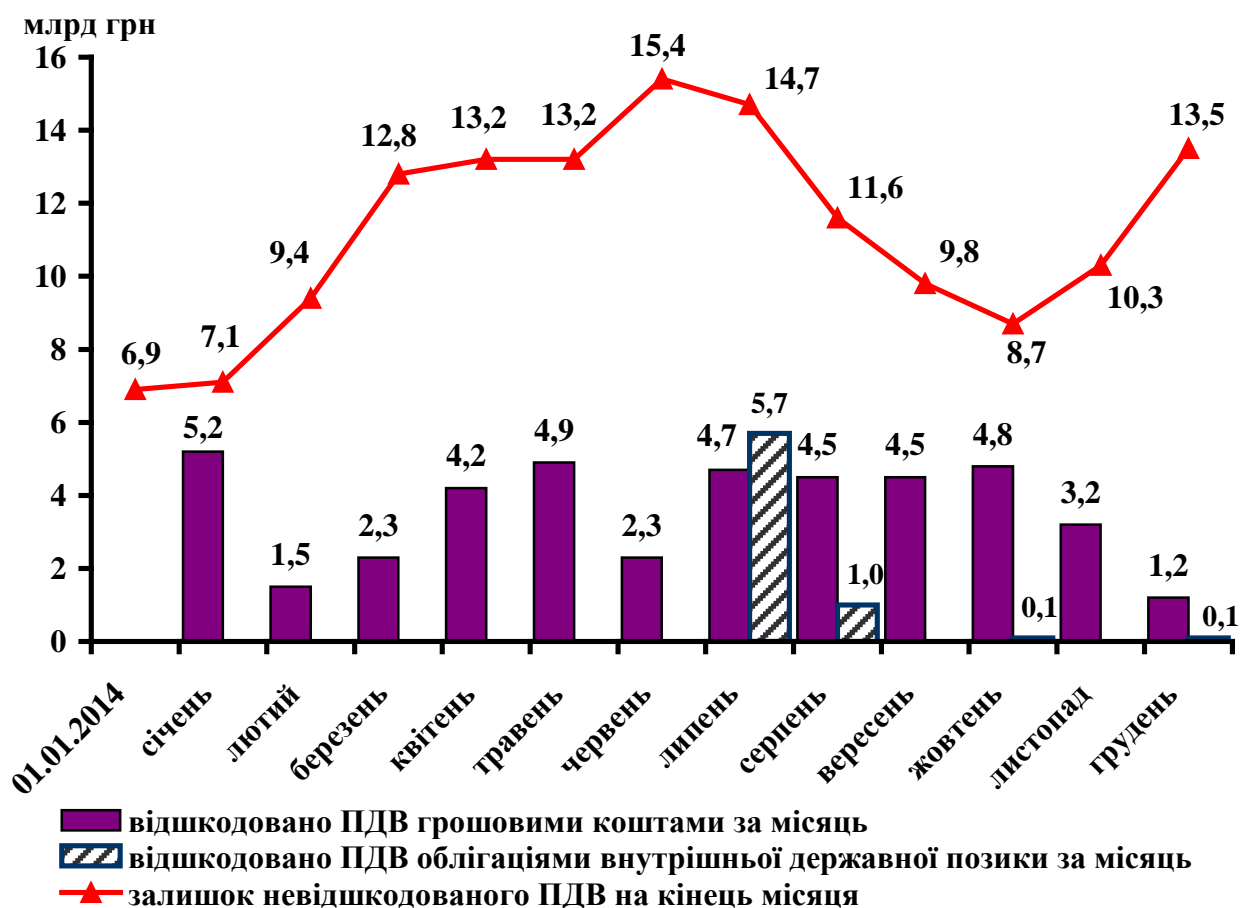
- акцизного податку з вироблених в Україні нафтопродуктів і транспортних засобів – на 1 млрд 722,2 млн грн, або 41,6 відс.;

- мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами, – на 1 млрд 221,7 млн грн, або 47,5 відсотка.

Водночас за деякими складовими доходів спеціального фонду планові показники перевиконано загалом на 3 млрд 949,6 млн грн, зокрема з акцизного податку з ввезених на митну територію України нафтопродуктів і транспортних засобів – на 3 млрд 800,5 млн грн, або 37,2 відсотка.

2.1.3. Оформлення частини задекларованого до відшкодування податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики призвело до тимчасового зменшення залишків невідшкодованого платникам податку на додану вартість, проте на кінець 2014 року їх обсяг в 1,9 раза перевищив суму на початок року (діаграма 4). Зазначене в черговий раз продемонструвало неможливість забезпечення своєчасного відшкодування платникам податку на додану вартість без реформування порядку його адміністрування.

Діаграма 4. Стан відшкодування податку на додану вартість у 2014 році

Протягом 2014 року платникам податку на додану вартість з бюджету відшкодовано 50 млрд 216,3 млн грн, що на 8 млрд 361,2 млн грн, або 14,3 відс., менше, ніж планувалося на 2014 рік, і на 3 млрд 231,3 млн грн, або 6,0 відс., менше, ніж у 2013 році. З цієї суми грошовими коштами на поточні рахунки платників у банках відшкодовано 43 млрд 332,8 млн грн, що на 10 млрд 114,8 млн грн, або 18,9 відс., менше, ніж у 2013 році. Крім того, облігаціями внутрішньої державної позики платникам податку на додану вартість у 2014 році відшкодовано 6 млрд 883,5 млн гривень. Відшкодування в такий спосіб здійснювалося за ініціативою Уряду відповідно до Закону України від 27.03.2014 № 1165-VII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік”, яким закон про державний бюджет доповнено статтею 24 щодо випуску облігацій внутрішньої державної позики зі строком обігу п'ять років для відшкодування податку на додану вартість платникам, у яких суми податку задекларовані до відшкодування до 1 січня 2014 року, підтверджені перевітками податкових органів і не відшкодовані станом на 31 січня 2014 року.

Оформлення у 2014 році частини невідшкодованих платникам сум податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики сприяло їх зменшенню з 15 млрд 383,5 млн грн на 1 липня до 8 млрд 731,7 млн грн на 1 листопада 2014 року, проте у подальшому залишки невідшкодованих сум податку на додану вартість зросли і на 1 січня 2015 року вони становили 13 млрд 499,7 млн грн, що на 6 млрд 555,1 млн грн, або в 1,9 раза, більше, ніж на початок 2014 року. Погашення бюджетної заборгованості з відшкодування податку на додану вартість шляхом її оформлення облігаціями внутрішньої державної позики вже проводилося у 2004 і 2010 роках і призвело до тимчасового зменшення її обсягів.

2.2. Доходи державного бюджету в 2014 році зросли, порівняно з 2013 роком, на 17 млрд 857,3 млн грн, або 5,3 відсотка. При цьому доходи загального фонду зросли на 19 млрд 80,7 млн грн, або 6,5 відс., спеціального – зменшилися на 1 млрд 223,4 млн грн, або 2,6 відсотка. Реальні доходи, обчислені у порівнянних умовах¹ з використанням індексу-дефлятора ВВП (1,148), зменшилися на 6,8 відсотка.

2.2.1. В умовах економічного спаду зростання доходів державного бюджету забезпечено насамперед за рахунок девальвації гривні та внесення в 2014 році за ініціативою Уряду змін до податкового законодавства щодо запровадження нових платежів до державного бюджету і підвищення ставок деяких податків. Водночас окремі доходи державного бюджету зменшилися загалом на 33,8 млрд гривень.

Так, у 2014 році, порівняно з 2013 роком, середній офіційний курс гривні до долара США збільшився в 1,4 раза, до євро – в 1,5 раза, що за умови

¹ Без урахування доходів державного бюджету, що надійшли від підприємств, установ і організацій, зареєстрованих на території тимчасово окупованих територій АР Крим та м. Севастополя

зниження в 2014 році, порівняно з 2013 роком, імпорту товарів (без природного газу, імпорт якого не оподатковувався податком на додану вартість і ввізним митом) на 25,6 відс. сприяло зростанню надходжень податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів на 10 млрд 743,5 млн грн, або 11,1 відс., акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – на 7 млрд 908,5 млн грн, або 88,4 відс., за рахунок збільшення на 7 млрд 471,2 млн грн, або в 2,3 раза, надходжень податку з імпортованих нафтопродуктів. Водночас надходження ввізного мита зменшилися на 876,0 млн грн, або 6,6 відс., у тому числі на транспортні засоби і шини до них – на 818,7 млн грн, або 37,7 відс., зокрема, за рахунок зменшення на 59,5 відс. обсягів імпорту легкових автомобілів.

Запровадження з 1 квітня 2014 року, відповідно до Закону України від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні”, збору з операцій з купівлі іноземної валюти в безготівковій та/або готівковій формі збільшило доходи державного бюджету на 6 млрд 658,5 млн гривень.

Надходження плати за користування надрами, порівняно із 2013 роком, зросли на 5 млрд 178,8 млн грн, або 39,8 відс., насамперед за рахунок збільшення на 5 млрд 111,2 млн грн, або 43,3 відс., надходжень плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу і газового конденсату, що зумовлено підвищенням розмірів плати. Зокрема, Законом України від 31.07.2014 № 1621-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів” плату за користування надрами для видобування природного газу з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5 тис м, що не використовується для потреб населення, підвищено на 96,4 відс., нафти – на 15,4 відс., газового конденсату – на 7,1 відсотка. При цьому обсяги видобутку природного газу, за даними Державної служби статистики, зросли на 1,7 відс., а газового конденсату і нафти – скоротилися відповідно на 15,6 та 5,9 відсотка.

Платникам податку на додану вартість, навіть з урахуванням відшкодування облігаціями внутрішньої державної позики, відшкодовано на 3 млрд 231,3 млн грн, або 6,0 відс., менше, ніж у 2013 році, що збільшило доходи державного бюджету в 2014 році на відповідну суму.

Введення, відповідно до Закону України від 31.07.2014 № 1621-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів”, справляння військового збору збільшило доходи державного бюджету у 2014 році, порівняно із 2013 роком, на 2 млрд 534,7 млн гривень. Крім того, на 2 млрд 125,9 млн грн доходи державного бюджету зросли за рахунок запровадженого вказаним законом оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів.

Надходження акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), порівняно із 2013 роком, загалом зросли

на 1 млрд 722,8 млн грн, або 6,5 відс., насамперед за рахунок акцизного податку з лікєро-горілочної продукції, надходження якого збільшилися на 1 млрд 470,7 млн грн, або 37,6 відс., при зменшенні обсягів виробництва горілки на 4,6 відсотка. Таке зростання, зокрема, зумовлене підвищенням, відповідно до законів України від 19.12.2013 № 713-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставок окремих податків” і від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні”, ставок акцизного податку на цей вид продукції загалом на 42,5 відс., а також підвищенням, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 11.06.2014 № 177, мінімальних оптово-відпускних цін на лікєро-горілочні вироби двічі: з 17 червня і з 1 серпня 2014 року загалом на 30,9 відсотка.

Надходження екологічного податку збільшилися на 1 млрд 249,6 млн грн, або в 1,5 раза, у тому числі за рахунок підвищення його ставок відповідно до пункту 2 підрозділу 5 розділу XX Податкового кодексу і Закону України від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні” і запровадження з 1 вересня 2013 року податку за утилізацію знятих з експлуатації транспортних засобів, що справлявся при ввезенні на митну територію України транспортних засобів та продажу на внутрішньому ринку України транспортних засобів, вироблених (виготовлених) на митній території України, надходження якого в січні – грудні становили 680 млн гривень. Цей вид екологічного податку скасовано з 18 квітня 2014 року відповідно до Закону України від 08.04.2014 № 1191-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо відміни екологічного податку за утилізацію знятих з експлуатації транспортних засобів та оподаткування акцизним податком операцій з переобладнання ввезених на митну територію України транспортного засобу у підакцизний легковий автомобіль”.

Водночас зменшилися на 14 млрд 376,5 млн грн, або 26,5 відс., надходження податку на прибуток підприємств, що зумовлено насамперед погіршенням фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності. Так, за даними Державної служби статистики, прибуток великих і середніх прибуткових підприємств за підсумками 2013 року, розрахунки за який здійснювалися у 2014 році та який є базою для нарахування авансових платежів з податку на прибуток у 2014 році, зменшився на 15,6 відсотка.

Власні надходження бюджетних установ, порівняно із 2013 роком, зменшилися на 6 млрд 948,0 млн грн, або 23,9 відсотка.

Обсяг коштів, перерахованих у 2014 році до державного бюджету Національним банком України відповідно до Закону України „Про Національний банк України”, на 5 млрд 500,8 млн грн, або 19,4 відс., менший, ніж у 2013 році.

Надходження податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) зменшилися на 3 млрд 307,4 млн грн, або 3,9 відс., що зумовлено

скороченням ділової активності майже в усіх видах економічної діяльності, зокрема зниженням виробництва промислової продукції, за даними Державної служби статистики, на 10,1 відсотка. При цьому за рахунок запровадження, відповідно до Закону України від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні”, оподаткування податком на додану вартість за ставкою 7 відс. операцій з постачання лікарських засобів та медичних виробів, за інформацією, наведеною Державною фіскальною службою у Звіті про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2014 рік, додаткові надходження податку на додану вартість становили 1,6 млрд гривень.

Відповідно до місячного звіту Державної казначейської служби, доходи державного бюджету, що надійшли у 2014 році від підприємств, установ і організацій, зареєстрованих на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, порівняно з 2013 роком, зменшилися на 5 млрд 468,9 млн грн, або 84,5 відс., Донецької області – на 2 млрд 208,2 млн грн, або 26,5 відс., Луганської області – на 1 млрд 878,5 млн грн, або 28,5 відсотка.

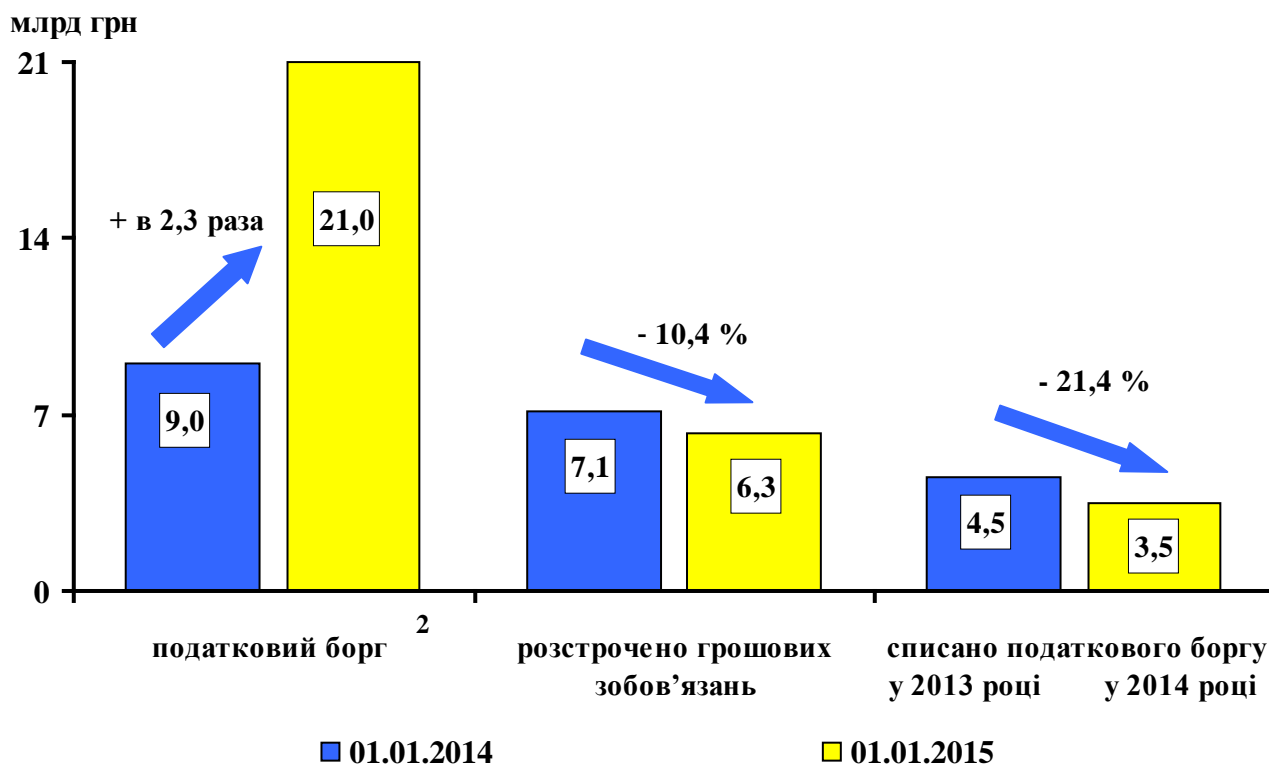
2.3. У 2014 році стан платіжної дисципліни платників податків суттєво погіршився. За умови списання податкових боргів і надання платникам розстрочень податкових зобов'язань податковий борг за податковими зобов'язаннями, самостійно визначеними платниками податків, і за результатами контрольної роботи, без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанова) про зупинення провадження у справі, протягом року, зріс більше ніж удвічі, що негативно вплинуло на виконання доходів державного бюджету (діаграма 5).

Податковий борг за податковими зобов'язаннями, самостійно визначеними платниками податків, і за результатами контрольної роботи, без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанова) про зупинення провадження у справі, впродовж 2014 року збільшився на 11 млрд 949,3 млн грн, або в 2,3 раза, і на 1 січня 2015 року становив 20 млрд 972,1 млн гривень.

При цьому обсяг чинних на 1 січня 2015 року розстрочень і відстрочень грошових зобов'язань (податкового боргу) перед державним бюджетом з початку 2014 року зменшився на 738,8 млн грн, або 10,4 відс., та становив 6 млрд 331,5 млн гривень.

Крім того, платникам податків упродовж 2014 року списано податкових боргів на суму 3 млрд 545,0 млн грн, що на 964,9 млн грн, або 21,4 відс., менше ніж у 2013 році.

Діаграма 5. Податковий борг², розстрочені (відстрочені) грошові зобов'язання, списання податкового боргу

2.4. Проведеними Рахунковою палатою впродовж 2014 року контрольними-аналітичними заходами виявлено недоліки, що негативно впливали на стан надходження коштів до державного бюджету.

Так, перевіркою стану справляння і дієвості контролю за надходженням плати за користування надрами до державного бюджету, зокрема, встановлено, що всупереч вимогам підпункту 263.6.2 пункту 263.6 статті 263 Податкового кодексу та пункту 4 прикінцевих положень Закону України від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні” в 2014 році не затверджено методику визначення фактичної ціни реалізації для рудної товарної продукції, що дає змогу платникам обчислювати податкові зобов'язання з плати за користування надрами, виходячи з розрахункової вартості зазначеної продукції, яка є нижчою за фактичну, внаслідок чого зменшуються доходи державного бюджету. При цьому надходження плати за користування надрами за 2014 рік на 2 млрд 180,2 млн грн, або 10,7 відс., менші плану.

Аналізом стану організації та проведення органами державної фіскальної служби перевірок юридичних осіб щодо додержання податкового

² Податковий борг за податковими зобов'язаннями, самостійно визначеними платниками податків, і за результатами контрольної роботи, без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанова) про зупинення провадження у справі.

законодавства і забезпечення надходжень до бюджету встановлено низьку результативність контрольно-перевірочної роботи фіскальних органів. Зокрема, впродовж 2014 року за результатами проведених 39,3 тис. документальних перевірок платників податків донараховано 23 млрд 198,5 млн грн податкових зобов'язань і штрафів, сплачено до бюджету 3 млрд 300,0 млн грн, або 14,2 відс. загальної суми донарахувань.

III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Видатки державного бюджету затверджено законом про державний бюджет на 2014 рік у сумі 462 млрд 211,7 млн гривень. Внесеними впродовж року змінами бюджетні призначення зменшені на 1 млрд 50,5 млн грн, або 0,2 відс., – до 461 млрд 161,2 млн грн, при цьому в частині загального фонду – зменшені на 23 млрд 476,3 млн грн, або 5,8 відс., – до 384 млрд 597,4 млн грн, а спеціального фонду – збільшені на 22 млрд 425,8 млн грн, або 41,4 відс., – до 76 млрд 563,8 млн гривень. Видатки державного бюджету проведені в сумі 430 млрд 217,8 млн грн, або 97,4 відс. річних призначень і 93,3 відс. плану, що на 26 млрд 761,7 млн грн, або 6,6 відс., більше, порівняно з попереднім роком. Таким чином, у 2014 році планові показники не виконані на 30 млрд 943,4 млн грн, або 6,7 відсотка.

Виконання планових показників за основними державними функціями наведено в таблиці 3.

За функціональною класифікацією використано більше, порівняно з попереднім роком, коштів на:

- загальнодержавні функції – на 15 млрд 724,7 млн грн, або 31,4 відс., при цьому на обслуговування боргу – на 16 млрд 299,6 млн грн, або 51,5 відс.;

- надання міжбюджетних трансфертів – на 14 млрд 752,6 млн грн, або 12,7 відс., при цьому на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, – на 10 млрд 370,6 млн грн, або в 6,1 раза, на дотації вирівнювання місцевим бюджетам – на 4 млрд 785,4 млн грн, або 8,6 відс.;

- оборону, а також громадський порядок, безпеку і судову владу – відповідно на 12 млрд 520,4 млн грн, або 84,4 відс., та 5 млрд 428,1 млн грн, або 13,8 відс., що зумовлено проведенням у 2014 році невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки, антитерористичної операції, інших спеціальних заходів і забезпечення правопорядку на державному кордоні.

Менше, порівняно з попереднім роком, використано коштів, зокрема, на:

- соціальний захист і соціальне забезпечення – на 7 млрд 989,1 млн грн, або 9,0 відс., з яких видатки на дотацію для виплати пенсій, надбавок та

підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, і покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду для виплати пенсій, у тому числі покриття витрат, пов'язаних з обслуговуванням боргових зобов'язань, – на 7 млрд 419,7 млн грн, або 8,9 відс., – зменшилися за рахунок скорочення пенсійних виплат в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, Донецькій та Луганській областях;

- економічну діяльність – на 6 млрд 888,5 млн грн, або 16,7 відс., з яких на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції – на 4 млрд 596,4 млн грн, або 34,6 відс., – зменшилися у зв'язку із запланованим скороченням видатків на утримання державних вугледобувних підприємств.

Таблиця 3

Виконання державного бюджету за видатками

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано						Відхилення показників 2014 року від 2013 року			
		у 2013 році			у 2014 році			всього		у т. ч. загальний фонд	
		всього	у т. ч. загальний фонд		всього	у т. ч. загальний фонд		+,-	відс.	+,-	відс.
			сума	відс. виконання плану		сума	відс. виконання плану				
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ	403456	360852	96,9	430218	371139	96,5	26762	6,6	10287	2,9
	у тому числі:										
1.	Загальнодержавні функції	50101	48593	95,9	65826	64150	96,8	15725	31,4	15557	32,0
2.	Оборона	14843	13961	93,3	27363	26009	98,4	12520	84,3	12048	86,3
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	39191	34438	97,0	44619	39666	98,0	5428	13,9	5228	15,2
4.	Економічна діяльність	41299	23750	90,3	34411	16936	91,8	-6888	-16,7	-6814	-28,7
5.	Охорона навколишнього природного середовища	4595	1567	78,3	2597	1391	89,8	-1998	-43,5	-176	-11,2
6.	Житлово-комунальне господарство	97	87	76,1	112	69	68,8	15	15,5	-18	-20,7
7.	Охорона здоров'я	12880	11141	92,5	10581	8483	97,2	-2299	-17,8	-2658	-23,9
8.	Духовний і фізичний розвиток	5112	4829	93,7	4872	4626	91,9	-240	-4,7	-203	-4,2
9.	Освіта	30943	21078	99,4	28678	19489	97,0	-2265	-7,3	-1589	-7,5
10.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	88547	88292	99,3	80558	73538	95,1	-7989	-9,0	-14754	-16,7
11.	Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	115848	113116	98,0	130601	116782	97,2	14753	12,7	3666	3,2

Поточні видатки у 2014 році, порівняно з попереднім роком, збільшилися на 37 млрд 206,3 млн грн, або 9,6 відс., – до 422 млрд 818,2 млн гривень.

Частка поточних видатків у загальному обсязі видатків збільшилася на 2,7 відс. пункту і становила 98,3 відсотка.

Обсяг капітальних видатків, порівняно з 2013 роком, зменшився на 10 млрд 444,6 млн грн, або 58,5 відс., і становив 7 млрд 399,6 млн грн, або 1,7 відс. загального обсягу видатків державного бюджету.

3.2. Видатки загального фонду державного бюджету проведені в сумі 371 млрд 139,4 млн грн, або 96,5 відс. плану (384 млрд 597,4 млн гривень). Планові призначення не виконані на 13 млрд 458,0 млн грн, або 3,5 відсотка. Порівняно з відповідним періодом попереднього року, обсяг видатків збільшився на 10 млрд 287,5 млн грн, або 2,9 відсотка.

Захищені видатки бюджету, перелік яких встановлено статтею 55 Бюджетного кодексу України і сума яких, відповідно до закону про державний бюджет на 2014 рік, становила 344 млрд 112,6 млн грн, або 89,4 відс. загального обсягу, проведено в сумі 335 млрд 727,3 млн грн, або 97,6 відс. плану і 90,5 відс. видатків загального фонду. Зокрема, видатки на поточні трансферти органам державного управління інших рівнів проведені у сумі 116 млрд 553,1 млн грн, або 97,4 відс. плану, на соціальне забезпечення – 74 млрд 798,9 млн грн, або 95,0 відс., на оплату праці і нарахування на заробітну плату – 66 млрд 482,2 млн грн, або 99,6 відс., на обслуговування боргових зобов'язань – 47 млрд 935,2 млн грн, або 99,2 відсотка.

Найбільше коштів загального фонду використано за бюджетними програмами:

Міністерства фінансів України (загальнодержавні витрати) – 163 млрд 982,8 млн грн, або 44,2 відс. видатків загального фонду, з яких дотації вирівнювання з державного бюджету місцевим бюджетам – 60 млрд 480,8 млн грн, обслуговування державного боргу – 47 млрд 976,7 млн грн і субвенція на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям – 40 млрд 837,8 млн грн;

Міністерства соціальної політики – 73 млрд 859,7 млн грн, або 19,9 відс., з яких видатки Пенсійному фонду на виплату пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, та покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду для виплати пенсій, у тому числі покриття витрат, пов'язаних з обслуговуванням боргових зобов'язань, – 69 млрд 156,3 млн грн;

Міністерства оборони – 25 млрд 149,8 млн грн, або 6,8 відс., з яких видатки на забезпечення діяльності Збройних Сил, підготовку військ і проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки – 21 млрд 519,1 млн грн;

Міністерства внутрішніх справ – 21 млрд 750,7 млн грн, або 5,9 відсотка.

3.2.1. У 2014 році проведення видатків (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу і резервного фонду) передбачалося за 447 бюджетними програмами на суму 194 млрд 243,5 млн гривень. У плановому обсязі проведено видатки за 123 бюджетними програмами в сумі 27 млрд 83,3 млн грн, або 14,0 відс. плану, не розпочато виконання 18 бюджетних програм – 139,2 млн грн, або 0,1 відсотка.

У запланованих обсягах проведено видатки на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій, у тому числі покриття витрат, пов'язаних з обслуговуванням боргових зобов'язань – 8 млрд 25,7 млн грн, забезпечення заходів у сфері безпеки держави та функціонування органів системи Служби безпеки – 2 млрд 904,1 млн грн, забезпечення діяльності сил цивільного захисту – 2 млрд 828,7 млн грн, здійснення правосуддя місцевими загальними судами – 1 млрд 868,0 млн гривень.

За наявності направлених відкритих асигнувань не розпочиналося виконання бюджетних програм, запланованих семи регіонам на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів соціальної й іншої інфраструктури – 57,9 млн грн; капітальний ремонт насосної станції першого підйому Красноармійської фільтрувальної станції – 30,0 млн гривень.

3.2.2. Державна казначейська служба в плановому обсязі не відкрила асигнувань для проведення видатків за однією бюджетною програмою (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу і резервного фонду).

Державна казначейська служба для проведення видатків відкрила асигнування (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу і резервного фонду) менше плану на 18,8 млн грн за бюджетною програмою КПКВК 3511090 „Державні капітальні видатки, що розподіляються Кабінетом Міністрів”.

Внаслідок неповного розподілу головними розпорядниками бюджетних коштів відкритих асигнувань на виконання бюджетних програм не спрямовано 5 млрд 878,4 млн грн, або 3,0 відс., з яких не розподілено Міністерством соціальної політики України на дотацію для виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, – 3 млрд 473,4 млн грн, або 5,4 відс., що зумовлено зменшенням потреби Пенсійного фонду в коштах на ці виплати.

Головні розпорядники бюджетних коштів не використали направлених відкритих асигнувань на суму 1 млрд 958,7 млн гривень. Найбільші обсяги невикористаних асигнувань рахуються у виконавців бюджетних програм, головними розпорядниками коштів яких є Міністерство освіти і науки – 300,1 млн грн; Міністерство оборони – 204,2 млн грн;

Генеральна прокуратура – 188,0 млн грн; Міністерство охорони здоров'я – 148,7 млн грн; Міністерство внутрішніх справ – 132,6 млн гривень.

3.3. У 2014 році кошти резервного фонду спрямовувалися переважно на проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки й антитерористичних заходів.

Враховуючи рекомендації Рахункової палати за результатами проведених у попередні роки контрольних заходів, Кабінет Міністрів України впродовж 2014 року приймав рішення про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету, відповідно до вимог статті 24 Бюджетного кодексу і постанови Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 № 415 „Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету” щодо направлення коштів для здійснення непередбачуваних видатків, що не є постійними і не могли бути передбаченими під час складання проекту бюджету.

Законом про державний бюджет на 2014 рік резервний фонд державного бюджету затверджено в обсязі 1 млрд 500,0 млн гривень. Для фінансування заходів із проведення антитерористичної операції, ліквідації наслідків можливих надзвичайних ситуацій, розміщення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, а також відновлення об'єктів соціальної сфери, зруйнованих під час проведення воєнних дій, внесеними впродовж року змінами бюджетні призначення збільшені на 20 млрд 388,3 млн грн – до 21 млрд 888,3 млн гривень.

У січні – грудні 2014 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету на загальну суму 21 млрд 39,9 млн грн, у тому числі для проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки й антитерористичних заходів – 18 млрд 862,3 млн грн, або 89,7 відс., на інші заходи – 2 млрд 177,6 млн грн, або 10,3 відсотка.

З метою виконання зазначених рішень Державна казначейська служба відкрила головним розпорядникам бюджетних коштів асигнування в сумі 20 млрд 496,7 млн грн, або 100,0 відс. плану, у тому числі для проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки й антитерористичних заходів – 18 млрд 862,3 млн грн, інших заходів – 1 млрд 634, 4 млн гривень.

Для проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки й антитерористичних заходів направлено відкритих асигнувань у сумі 18 млрд 837,1 млн грн, з яких використано 18 млрд 581,1 млн грн, або 98,5 відс. плану.

На здійснення інших заходів, зокрема надання одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, смерть яких пов'язана з участю в масових акціях громадського протесту, що відбулися у період з 21.11.2013 по 21.02.2014;

забезпечення тимчасового проживання сімей, які переселилися з Автономної Республіки Крим і м. Севастополя; закупівлю житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь у проведенні антитерористичних операцій, інших спеціальних заходів та забезпеченні правопорядку на державному кордоні; придбання товарів першої необхідності та їх доставку населенню, яке проживає на територіях проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях; забезпечення підготовки та проведення 26.10.2014 позачергових виборів народних депутатів України, направлено відкритих асигнувань у сумі 1 млрд 478,0 млн грн, з яких видатки проведені в сумі 1 млрд 411,7 млн грн, або 86,4 відс. плану.

3.4. Не забезпечено своєчасного приведення і прийняття нормативно-правових актів, необхідних для регулювання державного замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб.

Законом України від 10.04.2014 № 1197-VII „Про здійснення державних закупівель” визначено, що втратив чинність Закон України від 22.12.1995 № 493/95-ВР „Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”, який встановлював загальні правові й економічні засади формування, розміщення і виконання на договірній (контрактній) основі замовлень держави на поставку (закупівлю) товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб у суб’єктів господарської діяльності України всіх форм власності.

Проте упродовж 2014 року Кабінет Міністрів України не виконав вимоги пункту 6 розділу XI „Прикінцеві положення” Закону України від 10.04.2014 № 1197-VII „Про здійснення державних закупівель” щодо приведення у відповідність власних нормативно-правових актів, забезпечення приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів та прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації положень цього Закону.

Так, за окремими бюджетними програмами залишилися чинними порядки використання бюджетних коштів за процедурою державного замовлення, зокрема:

- Порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.1996 № 266;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на видання, придбання, зберігання та доставку підручників і посібників для забезпечення студентів вищих навчальних закладів, учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів та вихованців дошкільних навчальних закладів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2009 № 181, яким визначено, що розміщення державного замовлення на видання, придбання та зберігання підручників і посібників, а також їх

доставку, яка забезпечується установами, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки, здійснюється у встановленому законодавством порядку;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку мінерально-сировинної бази, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 № 301, яким встановлено, що метою використання бюджетних коштів є виконання державного замовлення з геологічного вивчення надр, забезпечення приросту запасів корисних копалин та технічного переоснащення підприємств геологічної галузі;

- Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для трансляції телерадіопрограм, вироблених для державних потреб, збирання, оброблення та розповсюдження офіційної інформаційної продукції, створення та функціонування україномовної версії міжнародного каналу „EuroNews”, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2012 № 539, яким встановлено, що державні контракти на виконання державного замовлення на трансляцію теле- та радіопрограм на відповідний бюджетний період укладаються з урахуванням вимог Положення про державне замовлення на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 № 918.

3.5. Проведеними Рахунковою палатою впродовж 2014 року і січня – березня 2015 року контрольнo-аналітичними заходами встановлено, що окремі головні розпорядники допускали порушення бюджетного законодавства та неефективне використання бюджетних коштів. За результатами цих заходів Рахункова палата пропонувала об'єктам перевірок, органам влади обґрунтовані, виважені, конкретні рекомендації щодо підвищення ефективності використання коштів Державного бюджету України.

3.5.1. Аналіз стану державних закупівель засвідчив, що законодавство про державні закупівлі потребує подальшого вдосконалення, оскільки системні недоліки у цій сфері залишаються, а принципи конкурентності та прозорості не забезпечуються.

Ухвалення Закону України від 10.04.2014 № 1197-VII „Про здійснення державних закупівель” не вирішило основних проблем у сфері державних закупівель. Так, кількість переговорних процедур закупівлі (закупівля в одного учасника), які застосовувалися державними замовниками, хоч і зменшилася, проте ступінь їх прозорості та конкурентності залишається низьким. Закон про державні закупівлі неповною мірою відповідає європейським стандартам, оскільки із сфери державних закупівель не усунуто корупційну складову, не спрощено проведення їх процедур, не введено електронні закупівлі, не встановлено належної відповідальності посадових осіб за порушення у цій сфері, що не сприяє прозорому, ефективному і раціональному використанню державних коштів.

Регулювання і координація державних закупівель здійснювалась неефективно, реальні правові важелі для запобігання порушенням при здійсненні державних закупівель не застосовувались. Міністерство економічного розвитку і торгівлі та державне підприємство „Зовнішторгвидав” не забезпечили безоплатного функціонування державного офіційного друкованого видання, міжнародного інформаційного видання і веб-порталу уповноваженого органу з питань закупівель, що є порушенням вимог законодавства.

У результаті у сфері державних закупівель на всіх стадіях проведення процедур, починаючи з оприлюднення інформації, вибору процедури закупівлі, укладення договорів і закінчуючи поданням звітності про закупівлю, є практика незаконного використання замовниками державних коштів.

3.5.2. Аудит використання бюджетних коштів, виділених Міністерству внутрішніх справ України на матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ, засвідчив, що існуюча система матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ не сприяє ефективному і раціональному використанню бюджетних коштів.

Міністерство внутрішніх справ не прийняло нормативно-розпорядчих актів, які б встановлювали порядок і організацію матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ з визначенням пріоритетів і напрямів розвитку такої системи забезпечення. Єдиним розпорядчим документом з організації матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ є наказ Міністерства внутрішніх справ від 01.11.2012 № 997 „Питання централізованого матеріально-технічного забезпечення органів і підрозділів внутрішніх справ”, яким затверджено перелік товарів, робіт та послуг, що підлягають централізованому забезпеченню, а також форму звіту щодо самостійно здійснених підрозділами Міністерства процедур державних закупівель.

Міністерство внутрішніх справ не виконало вимог постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 594 „Про формений одяг працівників міліції” через непогодження з Міністерством фінансів норм забезпечення форменим одягом осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та порядку забезпечення ним працівників міліції. Не усунуто суперечностей у правовому регулюванні порядку забезпечення органів внутрішніх справ окремими зразками засобів індивідуального захисту. Зазначене питання набуло особливої актуальності під час забезпечення бронежилетами підрозділів внутрішніх сил, які залучаються до проведення антитерористичної операції.

Відсутність належного контролю за рухом матеріально-технічних ресурсів у регіональних підрозділах Міністерства, веденням зведеного обліку номенклатури озброєння, інших матеріально-технічних засобів призводила до неефективних управлінських рішень з розподілу майнових ресурсів і

прорахунків у системі їх забезпечення. Внаслідок необґрунтованих управлінських рішень керівників різних рівнів частина матеріально-технічних ресурсів, закуплених ще в 2013 році, при недостатньому забезпеченні органів внутрішніх справ, зберігалася на складах бюджетних установ і не використовувалася.

За відсутності правових підстав, встановлених статтею 17 Закону України „Про засади запобігання і протидії корупції”, статтями 12 та 14 Закону України „Про міліцію”, у січні-лютому 2014 року в Україну безоплатно ввезено не дозволені до використання спеціальні засоби активної оборони на суму 4,5 млн грн, за розмитнення яких сплачено 1,2 млн гривень. Із 13 406 придбаних спеціальних засобів виявлено нестачу 1 952 одиниць, що створило ризики їх несанкціонованого використання.

За результатами проведеного аудиту Міністерство внутрішніх справ оперативно усувало виявлені недоліки. Зокрема, Міністерство у договір від 26.09.2014 № 272ю, укладений з ТОВ „Науково-виробниче підприємство „ТЕМП-3000” на закупівлю засобів індивідуального захисту (2 732 бронежилетів), включило у порушення вимог пункту 32 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України податок на додану вартість у сумі 2,4 млн грн (еквівалентно вартості 546 бронежилетів). За результатами проведеного аудиту зазначене порушення усунуто укладанням додаткової угоди від 04.12.2014 № 1/404ю до договору щодо зменшення на 2,4 млн грн суми договору за рахунок виключення податку на додану вартість.

3.5.3. Аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на лікування дорослих і дітей, хворих на гемофілію типів А та В і хворобу Віллебранда, засвідчив, що належні умови для ефективного та доступного медичного обслуговування таких хворих не створені.

Міністерство охорони здоров'я підготувало, але не затвердило клінічні настанови з діагностики і лікування дітей з гемофілією та хворобою Віллебранда через відсутність необхідних погоджень державного підприємства „Державний експертний центр”. Хворі діти і надалі отримують традиційне лікування, яке не спроможне запобігти ускладненням та смертності від крововиливів. У результаті діти, хворі на гемофілію і хворобу Віллебранда, до 21 року стають інвалідами насамперед через ураження суглобів унаслідок частих крововиливів.

Через неналежне виділення коштів з державного бюджету Міністерство охорони здоров'я і Національна академія медичних наук створили регіональний центр гемофілії та інших коагулопатій лише в м. Києві, хоча планувалося створити такі центри ще й у містах Львові, Одесі і Харкові. Крім того, Міністерство не забезпечило функціонування Державного реєстру хворих на гемофілію і хворобу Віллебранда, що ускладнює контроль за якістю

діагностики та лікування хворих, визначення потреби в лікарських засобах, моніторинг використання закуплених бюджетним коштом препаратів.

Також Міністерство охорони здоров'я не забезпечило належну організацію процедур закупівель лікарських засобів для хворих на гемофілію і хворобу Віллебранда. У 2014 році при визначенні очікуваного обсягу закупівлі Міністерство не врахувало запровадження з 01.01.2014 податку на додану вартість за ставкою 7 відс. і збільшення курсу іноземної валюти до гривні. У результаті конкурсні торги із закупівлі 7 з 18 лікарських засобів відмінені. За відсутності дієвих управлінських рішень посадових осіб Міністерства життєво необхідні лікарські засоби для лікування хворих на гемофілію і хворобу Віллербранда за визначеною номенклатурою в 2014 році не закуплені.

3.5.4. Міністерство юстиції та Державна архівна служба не забезпечили ефективного і законного використання коштів державного бюджету, які виділялися на забезпечення діяльності державних архівних установ, виконання прикладних розробок.

Аудит ефективності використання коштів, передбачених у Державному бюджеті України на забезпечення діяльності архівних установ і на виконання прикладних розробок, засвідчив, що управлінські рішення Міністерства юстиції та Державної архівної служби щодо формування і реалізації державної політики у сфері архівної справи та діловодства були неефективними і не сприяли належному виконанню поставлених перед службою завдань.

За відсутності належної уваги Кабінету Міністрів України до проблем архівної галузі не виконано вимог законодавства щодо створення відповідних умов зберігання документів Національного архівного фонду. Зокрема, з часу заснування центральні державні архів-музей літератури і мистецтва (м. Київ), історичний архів (м. Львів) та науково-технічний архів (м. Харків) не мають власних приміщень і розташовані в орендованих приміщеннях, які неповною мірою відповідають вимогам зберігання документів. Так, через відсутність системи опалення і кондиціонування повітря у сховищі № 1 Центрального державного історичного архіву в м. Львові, що розміщений у пам'ятці архітектури загальнодержавного значення колишньому Бернардинському монастирі (початок XVII ст.), 98,0 тис. од. збереження історичних документів (XIV-XIX ст.), з яких 288 од. є унікальними, зберігаються в неналежних умовах. Як наслідок, 369 од. потребують термінової реставрації.

Виділення коштів з державного бюджету в 2013 – 2014 роках на охорону приміщень центральних державних архівів на рівні 70 відс. і оплату за використані енергоносії на рівні 50,0 відс. від потреби поставило під загрозу збереження документів Національного архівного фонду. У результаті 303,2 тис. од. збереження потребують реставрації, а страхові копії створено лише на 1,3 млн од. збереження, що становить 2,2 відс. загальної кількості документів Національного архівного фонду. З 400 унікальних архівних документів (3,5 відс.) застраховано лише 14, зокрема, через те, що ці

документи не включені до визначених статтею 7 Закону України від 07.03.1996 № 85/96-ВР „Про страхування” видів обов’язкового страхування.

3.5.5. Аудит ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених на фінансову підтримку і створення національного культурно-мистецького та музейного комплексу „Мистецький арсенал”, засвідчив, що виділення коштів на будівництво музейного комплексу в сумах, менших, ніж передбачено кошторисом, а також їх розпорошення між бюджетними програмами призвело до неефективного використання видатків і перетворення об’єкта в черговий довгобуд.

Правові засади діяльності у сфері культури визначені Законом України від 14.12.2010 № 2778-VI „Про культуру”, відповідно до якого держава забезпечує збереження і примноження національного культурного надбання та створює умови для розвитку культури української нації, збереження, відтворення й охорони історичного середовища. Чинним законодавством передбачено утримання закладів культури загальнодержавного рівня або надання фінансової підтримки коштом державного бюджету.

Створене в 2005 році державне підприємство „Мистецький арсенал” неодноразово передавалося із сфери управління Міністерства культури до Київської міської державної адміністрації і навпаки, а з 2007 року перебуває у відданні Державного управління справами, для якого діяльність у сфері культури не є основною, що не сприяє розвитку музейного комплексу. Законодавством цілісно не врегульовано створення і функціонування культурно-мистецького та музейного комплексу. Крім того, загальнодержавними програмами науково-культурного розвитку створення музейного комплексу не визначається.

За період, що перевірявся (2010 рік – I півріччя 2014 року), утримання музейного комплексу і фінансування робіт його будівництва здійснювалося Державним управлінням справами, Національним агентством з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу і реалізації інфраструктурних проектів у межах виконання завдань та заходів Державної цільової програми і Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства у межах бюджетної програми на будівництво, реконструкцію, проведення проектних і ремонтних робіт на пріоритетних об’єктах державного та регіонального значення, які перебувають у незадовільному стані і потребують невідкладного проведення зазначених робіт. Таке розпорошення коштів призвело до безконтрольного і з порушенням вимог чинного законодавства їх використання. Крім того, видатки на будівельні роботи проводилися в обсягах, значно менших, ніж визначено проектною документацією. Як наслідок, роботи виконані лише на 24,0 відс. проектної вартості. Термін завершення будівництва переносився двічі: з 2009 на 2012 рік, а згодом – на 2017 рік. Проте, враховуючи існуючі обсяги фінансування будівельних робіт, навіть цей термін не є реальним.

Крім того, Кабінет Міністрів України прийняв недостатньо обгрунтоване рішення про залучення під державні гарантії позикових коштів. Зокрема, за рахунок коштів, передбачених на виконання Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, мало здійснюватися фінансування завершення будівництва музейного комплексу в сумі 119,6 млн гривень. Ці кошти залучено під державні гарантії і надано державному підприємству „Мистецький арсенал” як позику, яку підприємство має повернути впродовж 2017 – 2018 років. При цьому державне підприємство „Мистецький арсенал” є дотаційним і не в змозі самостійно повернути навіть частину коштів. Як наслідок, зростає ризик перекладання зобов'язань підприємства на державний бюджет.

3.5.6. Результати проведеного аудиту засвідчили, що Міністерство інфраструктури неповною мірою забезпечувало контроль за ефективним і законним використанням коштів державного бюджету, виділених Державній авіаційній службі на керівництво й управління у сфері авіаційного транспорту, медичне обслуговування та сертифікацію льотно-диспетчерського складу працівників авіаційного транспорту.

Міністерство інфраструктури не забезпечило належного нормативно-правового врегулювання у сферах авіаційного транспорту і використання повітряного простору України. Частина нормативно-правових актів, прийнятих до набрання чинності новим Повітряним кодексом України, не узгоджується з національним законодавством, а окремі з них не відповідають міжнародним нормам.

Зокрема, в порушення вимог пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 944 „Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року” Міністерство не подало до Кабінету Міністрів України проект Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року. Як наслідок, в Україні відсутній єдиний програмний документ, який би визначав пріоритетні напрями і стратегію розвитку авіаційного транспорту. Державна програма безпеки польотів також не затверджена.

Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.93 № 819 Положення про Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях застаріло і потребує приведення у відповідність із Повітряним кодексом України та Положенням про Державну авіаційну службу. Також до цього часу не встановлений збір на авіаційну безпеку, який, згідно з Повітряним кодексом України, є одним із джерел надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність і участь України в міжнародних авіаційних організаціях.

Положення про посвідчення члена екіпажу, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 № 1346, не відповідає нормам Закону України від 20.11.2012 № 5492-VI „Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство, посвідчують особу чи її спеціальний статус”.

Автоматична інформаційна система управління „Авіаційна безпека”, передбачена статтею 48 Закону України від 20.02.2003 № 545-IV „Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації”, не створена.

У порушення вимог Закону України від 23.02.2014 № 772-VII “Про введення мораторію на ліквідацію та реорганізацію закладів охорони здоров’я” і за відсутності належного контролю Міністерства інфраструктури Державну установу „Державний авіаційний медичний центр цивільної авіації України” не реорганізовано шляхом приєднання до Украероруху, а фактично ліквідовано наказом Украероруху.

Проведення медичної сертифікації авіаційного персоналу, надання всіх інших видів медичного обслуговування на базі Медичного центру з грудня 2013 року зупинено, стаціонарне відділення не працює, 93 працівники, більшість з яких медики, звільнені.

3.6. Видатки спеціального фонду проведені в сумі 59 млрд 78,4 млн грн, або 103,7 відс. призначень і 77,2 відс. плану. У 2014 році затверджені законом обсяги перевиконані на 2 млрд 88,7 млн грн, або 3,7 відс., а планові показники недовиконані на 17 млрд 485,4 млн грн, або 22,8 відсотка. Порівняно з 2013 роком, видатки спеціального фонду збільшилися на 16 млрд 474,2 млн грн, або 38,7 відсотка.

Використання значної частини коштів спеціального фонду, який є невід’ємною частиною Державного бюджету України, залишалося поза контролем Верховної Ради України. Затверджені законом про державний бюджет на 2014 рік призначення спеціального фонду збільшені на 19 млрд 574,1 млн грн, або 34,3 відс., – до 76 млрд 563,8 млн гривень. З 87 головних розпорядників бюджетних коштів, яким планувалися видатки спеціального фонду, 53 розпорядники, або 60,9 відс., здійснювали відповідні видатки понад обсяги, визначені законом про державний бюджет, на загальну суму 11 млрд 571,5 млн гривень.

Водночас 34 головні розпорядники не виконали затверджених законом про державний бюджет показників спеціального фонду на 9 млрд 482,8 млн грн насамперед через невиконання плану за деякими джерелами формування і неповне використання наявних ресурсів.

Найбільше коштів спеціального фонду використано на проведення видатків за програмами:

Державного агентства автомобільних доріг – 15 млрд 635,6 млн грн, або 26,5 відс. загального обсягу, в тому числі на виконання боргових зобов'язань за кредитами, отриманими під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, – 10 млрд 777,3 млн грн, або 68,9 відс., розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування, а також субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць та доріг комунальної власності у населених пунктах – 4 млрд 858,3 млн грн, або 31,1 відс.;

Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства – 12 млрд 501,9 млн грн, або 21,2 відс., з них субвенція на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії встановленим тарифам, – 12 млрд 423,1 млн грн, або 99,4 відс.;

Міністерства соціальної політики – 6 млрд 799,4 млн грн, або 11,5 відс., з них на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій, у тому числі покриття витрат, пов'язаних з обслуговуванням боргових зобов'язань, – 6 млрд 657,6 млн грн, або 97,9 відс.;

Міністерства освіти і науки – 6 млрд 605,6 млн грн, або 11,2 відс., з них на підготовку кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики – 6 млрд 240,1 млн грн, або 94,5 відсотка.

Збільшення видатків спеціального фонду зумовлено зростанням на 11 млрд 663,7 млн грн, або в 16,4 раза, обсягу наданої з державного бюджету субвенції місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії і послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, а також проведенням видатків на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду в сумі 6 млрд 657,6 млн грн, тоді як у попередньому році такі видатки здійснювалися тільки із загального фонду державного бюджету.

Крім того, зросли видатки на:

- оборону – на 471,7 млн грн, або 53,5 відс., що спричинено збільшенням видатків Міністерства оборони на забезпечення діяльності Збройних Сил України і підготовку військ, розвиток озброєння та військової техніки;

- охорону здоров'я – на 360,0 млн грн, або 20,7 відс., що зумовлено зростанням видатків Національної академії медичних наук на діагностику і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та

нових медичних технологій, спеціалізовану консультативно-поліклінічну допомогу, що надається науково-дослідними установами академії, а також збільшенням видатків Міністерства охорони здоров'я на спеціалізовану і високоспеціалізовану медичну допомогу, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я;

- громадський порядок, безпеку і судову владу – на 200,6 млн грн, або 4,2 відс., у зв'язку із збільшенням видатків Державної судової адміністрації, зокрема, на здійснення правосуддя місцевими загальними й апеляційними загальними судами, а також Державної служби з надзвичайних ситуацій на забезпечення діяльності сил цивільного захисту.

Водночас зменшилися видатки на:

- охорону навколишнього природного середовища – на 1 млрд 821,7 млн грн, або 60,2 відс., що спричинено скороченням видатків на державну підтримку заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату, а також видатків на природоохоронні заходи;

- освіту – на 676,4 млн грн, або 6,9 відс., у зв'язку зі скороченням видатків на утримання підпорядкованих вищим навчальним закладам I – IV рівнів акредитації установ.

3.6.1. За окремими визначеними статтею 14 закону про державний бюджет на 2014 рік напрямками використання коштів спеціального фонду видатки проводилися в обсягах, менших за наявні ресурси.

За наявності залишку відкритих асигнувань у сумі 577,3 млн грн і надходження частини екологічного податку, збору за забруднення навколишнього природного середовища та грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської й іншої діяльності, в сумі 429,1 млн грн, або 85,7 відс. плану, видатки за п'ятьма бюджетними програмами Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства енергетики та вугільної промисловості, Міністерства економічного розвитку і торгівлі проведені в сумі 149,8 млн грн, або 14,9 відс. наявних ресурсів і 28,9 відс. плану.

За наявності залишку відкритих асигнувань в сумі 435,0 млн грн і надходжень у сумі 713,8 млн грн, або 80,4 відс. плану, податку на додану вартість, що сплачується юридичними особами при здійсненні ними операцій з постачання власної виробленої продукції, виготовленої з поставлених молока або м'яса в живій вазі сільськогосподарськими підприємствами, іншими юридичними та фізичними особами, у тому числі фізичними особами – підприємцями, які самостійно вирощують, розводять, відгодовують продукцію тваринництва, видатки Міністерства аграрної політики та продовольства на державну підтримку галузі тваринництва здійснені в

сумі 371,2 млн грн, або 32,3 відс. наявних ресурсів і 41,8 відс. плану, а видатки Міністерства на державну підтримку розвитку хмелярства, овочівництва, закладення молодих садів, виноградників і ягідників та нагляд за ними, які, відповідно до закону про державний бюджет на 2014 рік, мали здійснюватися за рахунок залишку коштів збору на розвиток виноградарства, садівництва, хмелярства, сформованого до 2013 року в сумі 100,0 млн грн, проведені в сумі 43,9 млн гривень.

За наявності залишку відкритих асигнувань у сумі 64,0 млн грн і надходжень до Фонду соціального захисту інвалідів коштів від сплати інвалідами часткової вартості автомобілів та коштів від реалізації автомобілів, повернених інвалідами, в сумі 172,4 млн грн, або 95,4 відс. плану, видатки Міністерства соціальної політики на заходи із соціальної, трудової і професійної реабілітації інвалідів проведені в сумі 121,2 млн грн, або 51,3 відс. наявних ресурсів і 47,3 відс. плану.

За наявності залишку відкритих асигнувань у сумі 35,5 млн грн і надходжень від реалізації матеріальних цінностей державного резерву та розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву в сумі 833,5 млн грн, або 127,9 відс. плану, видатки Міністерства економічного розвитку і торгівлі на накопичення (приріст) матеріальних цінностей та обслуговування державного матеріального резерву здійснені в сумі 115,4 млн грн, або 13,3 відс. наявних ресурсів і 15,5 відс. плану.

3.6.2. Формування за рахунок коштів державного бюджету Державного фонду охорони навколишнього природного середовища не призвело до належного фінансування природоохоронних заходів і заходів, пов'язаних з раціональним використанням та збереженням природних ресурсів.

Проведений Рахунковою палатою аудит ефективності формування і використання коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища засвідчив суперечливість нормативно-правових актів з питань формування та використання коштів фонду, а також скорочення видатків на реалізацію природоохоронних заходів і заходів, пов'язаних з раціональним використанням та збереженням природних ресурсів. При цьому обсяги коштів державного бюджету, які спрямовувалися на формування фонду, щороку зростали.

Відповідно до статті 47 Закону України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ „Про охорону навколишнього природного середовища”, Державний фонд охорони навколишнього природного середовища утворюється за рахунок частини екологічного податку; добровільних внесків підприємств, установ, організацій, громадян та інших надходжень; частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності.

Формування ресурсної бази фонду здійснювалося в умовах недостатнього обміну інформацією між органами фіскальної служби, територіальними органами Державної екологічної інспекції, які відповідають за правильність визначення фактичних обсягів забруднюючих речовин, і підрозділами обласних державних адміністрацій, які видають дозвільні документи. В результаті дані про видані органами охорони навколишнього природного середовища на місцях суб'єктам господарювання дозволи (встановлені ліміти) на викиди, спеціальне водокористування і розміщення відходів суттєво відрізняються від відомостей обліку забруднювачів довілля в органах фіскальної служби. Неузгодженість роботи контролюючих органів негативно впливає на результативність перевірок правильності та повноти нарахування екологічного податку і збільшує ризики дублювання перевірок.

Кабінет Міністрів України і головні розпорядники бюджетних коштів не забезпечували повного використання наявних коштів на реалізацію природоохоронних заходів та заходів, пов'язаних із раціональним використанням і збереженням природних ресурсів. Таким чином створювався резерв коштів для покриття тимчасових касових розривів державного бюджету для вирішення нагальних короткотермінових проблем окремих органів виконавчої влади. При цьому, зокрема, через складність і тривалість формування переліків природоохоронних заходів, непослідовність та неефективність управлінських рішень учасників бюджетного процесу відповідні річні плани природоохоронних заходів і заходів, пов'язаних із раціональним використанням та збереженням природних ресурсів, не виконувалися, а результативні показники бюджетних програм не досягалися.

3.7. У 2014 році не забезпечено повернення до державного бюджету раніше наданих кредитів у сумі 1 млрд 645,0 млн гривень.

До державного бюджету повернено 1 млрд 798,1 млн грн кредитів, або 52,2 відс. річного плану (3 млрд 443,1 млн грн), що на 3 млрд 724,4 млн грн, або 67,4 відс., менше, ніж у попередньому році.

До загального фонду державного бюджету повернено кредитів у сумі 1 млрд 229,9 млн грн, або 87,2 відс. плану. За винятком однієї програми, розрахунки за кредитами проводилися в обсягах, менших за планові, або взагалі не проводилися. Так, до державного бюджету не повернено коштів:

- наданих у 2007 році з державного бюджету на реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів у галузях економіки, насамперед з впровадження передових енергозберігаючих технологій і технологій з виробництва альтернативних джерел палива, в сумі 196,9 млн грн;

- наданих за рахунок коштів державного бюджету підприємствам машинобудування для здійснення заходів, пов'язаних із збільшенням обсягів виробництва і розвитком ринку техніки для агропромислового комплексу, – 4,8 млн гривень.

За бюджетною програмою КПКВК 3511660 „Повернення бюджетних коштів, наданих на поворотній основі на виконання окремих заходів” повернення кредитів становило 37,1 млн грн, або 29,4 відс. плану; за бюджетною програмою КПКВК 3511550 „Повернення безвідсоткових бюджетних позичок, наданих підприємствам державної форми власності на погашення заборгованості із заробітної плати” – 0,1 млн грн, або 4,5 відсотка.

План повернення кредитів до спеціального фонду державного бюджету виконано на 28,0 відсотка. До державного бюджету надійшли кошти в сумі 568,2 млн грн, що менше плану на 1 млрд 464,7 млн гривень. У запланованих обсягах виконана одна з чотирнадцяти бюджетних програм.

Міністерство аграрної політики та продовольства не забезпечило повернення коштів, наданих на формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також для закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників, надходження яких становило 130,7 млн грн, або 8,7 відс. плану; фермерським господарствам – 15,4 млн грн, або 55,1 відс.; закупівлю сільськогосподарської продукції за державним замовленням (контрактом) 1994 – 1997 років – 0,7 млн грн, або 14,6 відсотка.

Кредити, надані у 2007 році з державного бюджету на реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів у галузях економіки, насамперед із впровадження передових енергозберігаючих технологій і технологій з виробництва альтернативних джерел палива, у сумі 6,7 млн грн та Міністерству аграрної політики та продовольства України для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу, а також закупівлі племінних нетелів та корів, вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу з наступною їх реалізацією сільськогосподарським підприємствам на умовах фінансового лізингу – 3,8 млн грн, взагалі не поверталися.

3.8. З державного бюджету надано кредитів на 6 млрд 717,4 млн грн, або 78,4 відс. плану.

Із загального фонду державного бюджету кредити надані в сумі 1 млрд 906,4 млн грн, або 139,0 відс. плану (1 млрд 371,9 млн гривень), за рахунок перевиконання планового показника за бюджетною програмою Міністерства фінансів України (загальнодержавні витрати) за КПКВК 3511600 „Виконання державою гарантійних зобов'язань за позичальників, що отримали кредити під державні гарантії”, за якою використано 1 млрд 882,1 млн грн, що на 39,8 відс. більше плану.

За рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету надано кредитів у сумі 4 млрд 811,0 млн грн, або 66,8 відс. плану. Законом про державний бюджет на 2014 рік за рахунок коштів спеціального фонду планувалося надати кредитів у сумі 6 млрд 869,9 млн грн, проте внесеними

упродовж року змінами до розпису Державного бюджету України загальний обсяг надання кредитів збільшено до 7 млрд 201,3 млн гривень.

При цьому 300,0 млн грн планувалося спрямувати за бюджетною програмою Міністерства енергетики та вугільної промисловості КПКВК 1101450 „Будівництво, реконструкція та технічне переоснащення об'єктів паливно-енергетичного комплексу (за рахунок коштів, залучених під державні гарантії на поворотній основі)”. У 2014 році за цією бюджетною програмою здійснено кредитування в сумі 546,8 млн грн, що на 246,8 млн грн більше річного плану.

За окремими бюджетними програмами кредитування здійснювалося в незначних обсягах, зокрема, на формування державного інтервенційного фонду Аграрним фондом, а також закупівлю матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників спрямовано 4,6 млн грн, або 0,3 відс. плану; на будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька-Каховська – 288,5 млн грн, або 50,5 відсотка.

Кредити взагалі не надавалися на фінансування проектів розвитку за рахунок коштів, залучених державою (33,0 млн грн), підвищення ефективності передачі електроенергії, модернізацію підстанцій (5,0 млн грн), фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу (3,8 млн грн) та мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва (0,9 млн гривень).

За наявності фінансових ресурсів кредитування окремих програм проведено в обсягах, значно менших за планові, що свідчить про неефективне управління бюджетними коштами.

Так, Міністерство аграрної політики та продовольства при залишках невикористаних бюджетних асигнувань на суму 21,5 млн грн і надходженні коштів від повернення раніше наданих кредитів у сумі 15,4 млн грн спрямувало на кредитування фермерських господарств 15,9 млн грн, або 56,9 відс. плану і 43,1 відс. наявних фінансових ресурсів.

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, при поверненні 37,6 млн грн кредитів, наданих з державного бюджету індивідуальним сільським забудовникам, і залишках невикористаних у попередньому році бюджетних асигнувань у сумі 9,6 млн грн, спрямувало на рекредитування відповідної бюджетної програми 35,6 млн грн, або 74,3 відс. плану та 75,4 відс. наявних ресурсів.

3.9. Міністерство енергетики та вугільної промисловості та державне підприємство „Національна енергетична компанія „Укренерго” не забезпечили виконання урядових рішень щодо ефективного розвитку мережі магістральних високовольтних ліній електропередач. У результаті не забезпечено належного підвищення надійності електропостачання споживачам центральних і північних регіонів України.

Проведений Рахунковою палатою аудит ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених Міністерству енергетики та вугільної промисловості на будівництво і реконструкцію ліній електропередач, засвідчив, що визначені Кабінетом Міністрів України терміни будівництва високовольтних повітряних ліній електропередач (ЛЕП) 750 Рівненська АЕС – Київська та 750 Запорізька АЕС – Каховська перенесені. Таким чином, потенціал введених в експлуатацію на початку 2000-х років двох атомних енергоблоків на Рівненській і Хмельницькій АЕС фактично не використовується. Крім того, максимальне вироблення електроенергії Запорізькою АЕС у 6000 МВт обмежено 5300 МВт. Відповідно, забезпечення електроенергією споживачів здійснюється за рахунок інших джерел постачання електроенергії, зокрема теплоелектростанцій, що використовують вугілля і природний газ.

Будівництво ЛЕП 750 Рівненська АЕС – Київська планувалося здійснювати за рахунок позик Європейського банку реконструкції та розвитку і Європейського інвестиційного банку. Відповідні кредитні угоди, ратифіковані законами України від 29.10.2008 № 621-VI і від 01.04.2009 № 1215-VI, набули чинності 21.11.2008 та 29.04.2009. Згідно з умовами цих угод, об'єкт передбачалося ввести в експлуатацію в 2012 році. Сума позик міжнародних фінансових організацій на виконання проекту становила 300 млн євро. Однак у 2009 – 2010 роках кредитні кошти на реалізацію проекту не спрямовувалися, їх використання розпочато у 2011 році після підписання договорів з підрядними організаціями – компаніями KALPATARU Power Transmission Ltd (Індія) і Dalekovod (Хорватія). Упродовж 2011 року і першого півріччя 2014 року вибірка коштів за кредитними угодами становила 79,9 млн євро, з них використано 79,4 млн євро. При цьому комісія за зобов'язання становила 3,1 млн євро, а плата за погашення кредиту – 7,1 млн євро.

Унаслідок несвоєчасного землевідведення в Макарівському районі Київської області будівництво ЛЕП 750 Рівненська АЕС – Київська зупинено. Міністерство енергетики та вугільної промисловості вимушене вносити зміни до проекту шляхом розроблення й узгодження нових документів із землевідведення і вирубки багаторічних насаджень. Це призвело до чергового зриву термінів будівництва ЛЕП 750 Рівненська АЕС – Київська і подорожчання проекту на 3,2 млрд гривень.

Будівництво ЛЕП 750 Запорізька АЕС – Каховська також здійснювалося із залученням позик Європейського банку реконструкції та розвитку й Європейського інвестиційного банку. Упродовж 2011 року – першого півріччя 2014 року вибірка коштів ЄБРР становила 18,7 млн євро. Вибірку коштів ЄІБ не розпочато. При цьому виплати за фінансовими зобов'язання становили 4,2 млн євро, у тому числі комісія за зобов'язання ЄІБ – 503,6 тис. євро.

3.10. Кредиторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності зменшилася на 1 млрд 506,4 млн грн, або 19,0 відс., – до 6 млрд 429,8 млн грн, з неї прострочена – 2 млрд 821,3 млн грн, або 43,9 відсотка. За 2014 рік обсяг простроченої заборгованості скоротився на 525,6 млн грн, або 15,7 відсотка.

Кредиторська заборгованість бюджетних установ загального фонду зменшилася на 540,7 млн грн, або 15,7 відс., – до 2 млрд 899,5 млн грн, при цьому прострочена заборгованість зросла на 92,5 млн грн, або 4,8 відс., – до 2 млрд 4,8 млн гривень.

Упродовж 2014 року суттєво зменшилася кредиторська заборгованість Міністерства оборони – на 361,0 млн грн, або в 6,3 раза, Державного космічного агентства – на 146,8 млн грн, або в 15,2 раза. Адміністрація Державної прикордонної служби погасила всю заборгованість – 60,9 млн гривень. Водночас збільшилася кредиторська заборгованість Міністерства внутрішніх справ – на 136,6 млн грн, або в 3,7 раза, Міністерства доходів та зборів – на 53,2 млн грн, або в 1,5 раза.

Найбільші обсяги кредиторської заборгованості з основної діяльності обліковуються в бюджетних установах Міністерства аграрної політики та продовольства – 576,0 млн грн, з якої 71,1 відс. за бюджетними програмами з підтримки заходів в агропромисловому комплексі і проведення земельної реформи; Міністерства соціальної політики – 396,4 млн грн, з якої 89,4 відс. за бюджетною програмою із соціального захисту громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; Міністерства внутрішніх справ – 186,3 млн грн; Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарств – 185,8 млн грн, з якої 66,3 відс. за бюджетною програмою на реконструкцію і будівництво систем централізованого водовідведення.

Внаслідок несвоєчасного проведення органами Державної казначейської служби платежів і неналежного управління розпорядниками бюджетними коштами за окремими бюджетними програмами за наявності невикористаних направлених відкритих асигнувань збільшився обсяг кредиторської заборгованості.

Так, у Міністерстві культури за бюджетними програмами на створення і розповсюдження національних фільмів, фінансову підтримку державного підприємства „Національний центр Олександра Довженка” не використані асигнування у сумі 9,6 млн грн, при цьому обсяг кредиторської заборгованості збільшився на 12,9 млн грн, на здійснення концертно-мистецьких, культурологічних заходів у сфері кінематографії, фінансової підтримки Національної спілки кінематографістів України не використано 1,5 млн грн, на цю ж суму збільшилася кредиторська заборгованість.

У Міністерстві освіти і науки за бюджетними програмами з підготовки кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації та забезпечення

діяльності їх баз практики не використано направлених відкритих асигнувань у сумі 187,8 млн грн, що стало однією з причин збільшення заборгованості на 19,3 млн грн; на здійснення методичного і матеріально-технічного забезпечення діяльності навчальних закладів не використано 55,9 млн грн відкритих асигнувань, при цьому заборгованість збільшилася на 29,3 млн гривень.

У Міністерстві охорони здоров'я видатки на санаторне лікування хворих на туберкульоз і дітей та підлітків з соматичними захворюваннями, а також організацію і регулювання діяльності установ та окремих заходів у системі охорони здоров'я, за наявності невикористаних направлених відкритих асигнувань у сумі 12,8 млн грн, заборгованість зросла на 9,4 млн гривень.

Прострочена кредиторська заборгованість за загальним фондом рахується у 75 головних розпорядників бюджетних коштів на загальну суму 2 млрд 4,8 млн грн, що становить 69,1 відс. загального обсягу заборгованості загального фонду. Більша частина цієї кредиторської заборгованості (55,2 відс.) обліковується в чотирьох головних розпорядників бюджетних коштів: у Міністерстві аграрної політики та продовольства – 547,2 млн грн, або 95,0 відс. заборгованості головного розпорядника; Національній академії медичних наук – 258,8 млн грн, або 99,8 відс.; Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства – 180,9 млн грн, або 97,4 відс.; Одеській обласній державній адміністрації – 120,1 млн грн, або 99,8 відсотка.

Кредиторська заборгованість бюджетних установ спеціального фонду зменшилася на 965,7 млн грн, або 21,5 відс., – до 3 млрд 530,3 млн грн, у тому числі прострочена – на 618,1 млн грн, або 43,1 відс., – до 816,5 млн гривень.

При цьому за видатками головних розпорядників і одержувачів бюджетних коштів заборгованість зменшилася на 854,1 млн грн, або 30,5 відс., – до 1 млрд 944,2 млн гривень. Найбільше зменшилася заборгованість Міністерства аграрної політики та продовольства – на 344,3 млн грн, або 39,7 відс., Міністерства юстиції – на 202,9 млн грн, або 63,1 відс., Міністерства освіти і науки – на 173,5 млн грн, або 49,3 відсотка.

Більш як половина кредиторської заборгованості (52,1 відс. загального обсягу) обліковується у трьох головних розпорядників: Міністерстві аграрної політики та продовольства – 523,0 млн грн, з яких 86,7 відс. заборгованість за видатками на підтримку розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників і ягідників та нагляд за ними і підтримку галузі тваринництва; Міністерстві екології та природних ресурсів – 312,2 млн грн, з яких 79,1 відс. за здійснення природоохоронних заходів; Міністерстві освіти і науки – 178,2 млн грн, з яких 76,0 відс. за підготовку кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики.

3.11. Дебіторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності збільшилася на 1 млрд 256,2 млн грн, або 15,9 відс., – до 9 млрд 172,8 млн грн, з неї прострочена – 4 млрд 36,0 млн грн, або 44,0 відсотка. За 2014 рік обсяг простроченої заборгованості зріс на 484,3 млн грн, або 13,6 відсотка.

За загальним фондом дебіторська заборгованість збільшилася на 1 млрд 670,3 млн грн, або 50,5 відс., – до 4 млрд 977,5 млн грн, у тому числі прострочена – на 446,6 млн грн, або в 1,6 раза, – до 1 млрд 203,5 млн гривень.

У 2014 році найбільше зросла дебіторська заборгованість Міністерства внутрішніх справ – на 1 млрд 45,9 млн грн, або у 20,8 раза, і Міністерства оборони – на 943,8 млн грн, або у 2 раза, що насамперед спричинено здійсненням попередньої оплати на закупівлю озброєння та військової техніки і проведенням невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки.

У результаті найбільший обсяг дебіторської заборгованості обліковується в Міністерстві оборони – 1 млрд 889,0 млн грн і Міністерстві внутрішніх справ – 1 млрд 98,5 млн грн, з яких відповідно 89,4 відс. та 63,3 відс. рахується за видатками спеціального призначення, і Міністерстві охорони здоров'я – 838,6 млн грн, з яких 96,2 відс. – за оплату медикаментів та перев'язувальних матеріалів.

Дебіторська заборгованість спеціального фонду зменшилася на 414,1 млн грн, або 9,0 відс., – до 4 млрд 195,3 млн грн, при цьому прострочена заборгованість збільшилася на 37,7 млн грн, або 1,3 відс., – до 2 млрд 832,5 млн гривень.

Водночас дебіторська заборгованість за власними доходами головних розпорядників бюджетних коштів і підпорядкованих їм бюджетних установ, що надають платні послуги, збільшилася на 108,4 млн грн, або 3,3 відс., – до 3 млрд 435,1 млн грн, з неї прострочена – 2 млрд 592,2 млн гривень. У результаті утворена дебіторська заборгованість за несвоєчасну оплату послуг, що надаються бюджетними установами, вповільнює розрахунки за отримані товари, послуги самими ж установами, у яких обліковується кредиторська заборгованість, – 1 млрд 944,2 млн грн, з неї прострочена – 803,9 млн гривень.

Так, у Міністерстві освіти і науки за бюджетною програмою „Підготовка кадрів вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики” рахується дебіторська заборгованість за доходами у сумі 185,9 млн грн, з неї прострочена – 10,8 млн грн, водночас кредиторська заборгованість становить 135,4 млн грн, з неї прострочена – 34,9 млн гривень.

Дебіторська заборгованість за видатками зменшилася на 522,5 млн грн, або 40,7 відс., – до 760,2 млн гривень. Зокрема, заборгованість зменшилася у Державному агентстві екологічних інвестицій – на 723,7 млн грн,

Службі безпеки – на 18,1 млн гривень. Водночас заборгованість зросла у Міністерстві внутрішніх справ – на 118,4 млн грн, Міністерстві охорони здоров'я – на 82,2 млн гривень.

Найбільші суми дебіторської заборгованості рахуються у Міністерстві внутрішніх справ – 244,8 млн грн, з якої 92,7 відс. – за видатками, спрямованими на матеріально-технічне забезпечення Державної прикордонної служби та утримання її особового складу й участь внутрішніх військ в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю, охорону арештованих, засуджених та охорону особливо важливих об'єктів; Міністерстві охорони здоров'я – 153,8 млн грн, з якої 98,6 відс. – на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру; Державному агентстві екологічних інвестицій – 88,9 млн грн за видатками на підтримку заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату.

Головні розпорядники бюджетних коштів і підпорядковані їм установи, згідно з пунктом 11.5. Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ, затвердженої наказом Головного управління Державного казначейства України від 30.10.1998 № 90, списали в 2014 році дебіторську заборгованість, щодо якої термін позовної давності минув, на загальну суму 31,7 млн гривень. Зокрема, за загальним фондом списали прострочену заборгованість Державна служба з надзвичайних ситуацій – 3,6 млн грн за видатками на забезпечення діяльності сил цивільного захисту; Міністерство охорони здоров'я – 1,9 млн грн за видатками на діагностику і лікування захворювань із впровадженням експериментальних та нових медичних технологій у закладах охорони здоров'я, науково-дослідних установ і вищих навчальних медичних закладах; Міністерство оборони – 1,6 млн грн за видатками на забезпечення діяльності Збройних Сил та підготовку військ. За спеціальним фондом найбільшу суму простроченої заборгованості списала Служба безпеки – 18,9 млн грн за раніше перераховані кошти на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців.

3.12. У 2014 році видатки державного бюджету на виплату пенсій і допомоги здійснені в обсягах, необхідних для забезпечення своєчасного виконання Пенсійним фондом покладених на нього функцій. При цьому видатки на покриття дефіциту коштів Фонду, порівняно з попереднім роком, зменшилися, однак обсяг залучених з єдиного казначейського рахунку коштів на покриття тимчасових касових розривів для виплати пенсій і допомоги збільшився до 50,4 млрд гривень.

Кабінет Міністрів України затвердив бюджет Пенсійного фонду на 2014 рік постановою від 25.06.2014 № 202. Тобто шість місяців діяльність Фонду здійснювалася відповідно до тимчасових планових показників.

Законом України від 31.07.2014 № 1622-VII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік”, який набрав чинності 16.08.2014, внесені зміни до показників державного бюджету і, зокрема, зменшено обсяг дотації Пенсійному фонду на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, збільшені видатки на покриття дефіциту коштів Фонду, а також передбачене вилучення коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у сумі 600 млн грн і Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань у сумі 1 млрд 400 млн грн для зарахування їх на рахунки Пенсійного фонду з метою забезпечення виконання ним функцій. При цьому відповідні зміни до бюджету Пенсійного фонду Кабінет Міністрів України вніс постановою від 08.10.2014 № 516, якою з урахуванням залишку коштів на початок року і кінець року доходи Фонду затверджені в сумі 233 млрд 917,6 млн грн, видатки – 251 млрд 43,3 млн гривень. Дефіцит коштів Фонду для виплати пенсій в сумі 17 млрд 125,7 млн грн планувалося покрити за рахунок коштів державного бюджету.

Видатки Фонду проведені в сумі 243 млрд 477,9 млн грн, або 97,8 відс. річного плану, що на 6 млрд 872,1 млн грн, або 2,7 відс., менше, ніж у 2013 році. Зокрема, видатки на пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно із Законом України „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, зменшилися на 5 млрд 16,7 млн грн, або 2,7 відс.; на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу в частині, що не перевищує розміру трудової пенсії за віком, – на 1 млрд 814,0 млн грн, або 36,8 відс.; керівництво й управління у сфері пенсійного забезпечення – на 244,8 млн грн, або 10,2 відсотка. Видатки скорочено, зокрема, за рахунок того, що пенсійні виплати в Автономній Республіці Крим і м. Севастополі в повному обсязі проводилися лише впродовж січня – лютого та 16 днів березня 2014 року, а фінансування пенсійних виплат у Донецькій і Луганській областях, починаючи з 15.07.2014, здійснювалося з урахуванням постанови Національного банку України від 06.08.2014 № 466 „Про призупинення здійснення фінансових операцій”.

Доходи Фонду становили 241 млрд 871,7 млн грн, або 97,2 відс. річного плану, що на 8 млрд 356,7 млн грн, або 3,3 відс., менше, ніж у 2013 році. З них сума єдиного внеску, розподіленого на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, – 159 млрд 473,1 млн грн, або 65,9 відс., що на 3 млрд 87,9 млн грн, або 1,9 відс., менше, ніж у 2013 році; кошти, отримані з державного бюджету за КПКВК 2506020 „Дотація на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами” – 61 млрд 130,6 млн грн, або 25,3 відс., що на 339,2 млн грн, або 0,6 відс., менше, ніж у 2013 році; за КПКВК 2506050 „Покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій” – 14 млрд 683,2 млн грн, або 6,1 відс., що на 7 млрд 80,6 млн грн, або 32,5 відс., менше, ніж у 2013 році. При цьому видатки з державного бюджету здійснені відповідно на

рівні 94,6 відс. і 85,7 відс. плану, що зумовлено зменшенням потреби Пенсійного фонду в коштах на ці виплати. Крім того, до доходів Пенсійного фонду перераховані кошти фондів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності і соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань в сумі 2 млрд грн, як і планувалося згідно зі статтею 27 закону про державний бюджет на 2014 рік. З урахуванням залишку на початок року в сумі 2 млрд 405,0 млн грн фінансовий ресурс Пенсійного фонду на виконання покладених на нього функцій становив 244 млрд 276,7 млн грн, що на 8 млрд 167,4 млн грн, або 3,2 відс., менше, ніж у 2013 році.

Упродовж 2014 року Фонд отримував з єдиного казначейського рахунку кошти на покриття тимчасових касових розривів для виплат пенсій і допомоги в сумі 39 млрд 171,9 млн грн, з яких повернув 38 млрд 203,0 млн гривень. Таким чином, Пенсійний фонд вкотре не виконав вимог частини п'ятої статті 43 Бюджетного кодексу України щодо обов'язкового повернення до кінця поточного бюджетного року коштів, отриманих з єдиного казначейського рахунку, хоча залишки коштів Фонду на кінець 2014 року становили 1 млрд 767,8 млн гривень.

Загальний обсяг неповернених коштів, що залучалися з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів для виплати пенсій і допомоги, збільшився з початку року на 968,9 млн грн, або 2,0 відс., – до 50 млрд 400,2 млн грн, тому можливості фонду повернути ці кошти без залучення додаткових джерел фінансування обмежені.

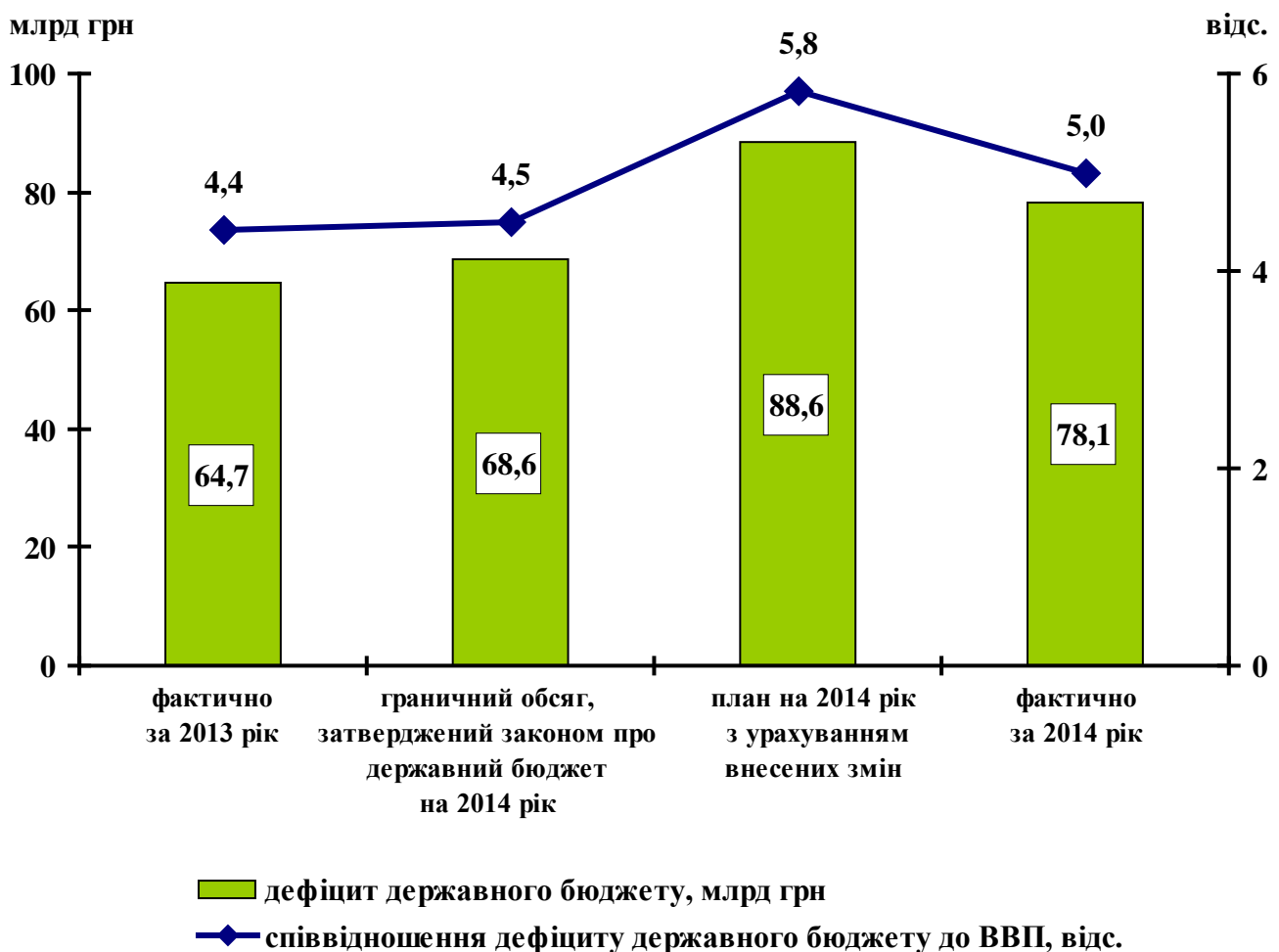
IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

4.1. Державний бюджет за 2014 рік виконано з дефіцитом, який на 11,9 відс. менший плану з урахуванням внесених змін і на 13,8 відс. перевищив затверджений законом про державний бюджет на 2014 рік граничний обсяг. Здійснення Урядом за рахунок державних запозичень підтримки діяльності Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, банків, відшкодування сум податку на додану вартість, рефінансування державного боргу, покриття дефіциту державного бюджету тощо призвело до збільшення, порівняно з 2013 роком, в 1,5 раза частки державних запозичень у загальній сумі надходжень до державного бюджету.

У процесі виконання державного бюджету Міністерство фінансів і головні розпорядники бюджетних коштів на підставі частини восьмої статті 13 Бюджетного кодексу України, пункту 2 статті 16 і статті 24 Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік” змінили затверджені законом про державний бюджет на 2014 рік показники доходів і видатків спеціального фонду. У результаті плановий обсяг дефіциту державного бюджету збільшено

на 20 млрд 65,1 млн грн, або 29,3 відс., – до 88 млрд 629,4 млн гривень. Фактично за 2014 рік державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 78 млрд 52,8 млн грн, або 113,8 відс. затвердженого законом про державний бюджет на 2014 рік граничного обсягу і 88,1 відс. планового обсягу з урахуванням внесених до нього змін. Дефіцит державного бюджету за 2014 рік на 13 млрд 346,1 млн грн, або 20,6 відс., перевищив дефіцит за 2013 рік, що спричинено погашенням простроченої заборгованості з відшкодування податку на додану вартість облігаціями внутрішньої державної позики і випуском цих облігацій для надання субвенції місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію та послуги з централізованого водопостачання і водовідведення та призвело до зростання співвідношення дефіциту до номінального ВВП на 0,6 відс. пункту – до 5,0 відс. (діаграма 6).

Діаграма 6. Дефіцит державного бюджету

Фінансування державного бюджету здійснено на 99,9 відс. за рахунок боргових джерел – надходження коштів від державних запозичень, частка надходжень коштів від приватизації державного майна становила 0,1 відсотка.

Державних запозичень здійснено на суму 322 млрд 653,4 млн грн, що на 161 млрд 777,6 млн грн, або в 2,0 раза, більше, ніж у 2013 році. У результаті частка державних запозичень у загальній сумі надходжень до державного бюджету зросла на 15,6 відс. пункту – з 31,7 відс. до 47,3 відсотка.

Позитивні зміни в управлінні державним боргом призвели до зростання частки довгострокових запозичень у загальному обсязі державних запозичень з 22,6 відс. у 2013 році до 54,9 відс. у 2014 році і відповідно зниження часток середньострокових запозичень з 70,2 відс. до 40,1 відс. та короткострокових запозичень з 7,2 відс. до 5,0 відс. і, як наслідок, збільшення середньозваженого строку до погашення державного боргу з 4,7 року в 2013 році до 4,8 року в 2014 році.

На внутрішньому ринку розміщено цінних паперів на суму 227 млрд 621,2 млн грн, або 97,2 відс. плану, з яких 141 млрд 318,8 млн грн, або 62,1 відс., становили державні внутрішні запозичення для підтримки Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, банків, надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію і послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, відшкодування податку на додану вартість.

Сума облігацій внутрішньої державної позики в обігу за 2014 рік зросла на 84,8 відс. – до 457 млрд 651,5 млн гривень. При цьому основним кредитором державного бюджету на внутрішньому ринку державних запозичень є Національний банк України, у власності якого обсяг облігацій внутрішньої державної позики збільшився в 2,2 раза – до 318 млрд 124,0 млн грн, а їх частка в загальному обсязі облігацій, що перебували в обігу, – на 10,1 відс. пункту – до 69,5 відсотка. Обсяг облігацій внутрішньої державної позики у власності комерційних банків зріс на 17 млрд 61,6 млн грн, або 22,3 відс., – до 93 млрд 433,9 млн гривень. Спрямування банками в умовах обмеженості їх ресурсної бази коштів для фінансування державного бюджету є одним з чинників зменшення кредитування економіки.

Розпочате в 2012 році залучення коштів населення для фінансування державного бюджету тривало і в 2014 році. З травня 2014 року розміщувалися казначейські зобов'язання „Військові”, від продажу яких до державного бюджету надійшло 88,4 млн гривень.

Державні зовнішні запозичення становили 95 млрд 32,2 млн грн, або 96,4 відс. плану і 29,5 відс. загального обсягу державних запозичень.

4.1.1. Загальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом, який менший від граничного обсягу дефіциту, встановленого законом про державний бюджет на 2014 рік, на 1 млрд 403,1 млн грн, або 2,2 відс., і дефіциту за 2013 рік – на 4 млрд 35,8 млн грн, або 6,2 відс. (таблиця 4).

Дефіцит і фінансування загального фонду державного бюджету

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано, 2013 рік	2014 рік		Відхилення від:			
			план	виконано	2013 року		плану на 2014 рік	
					сума	відс.	сума	відс.
I.	ДЕФІЦИТ	65 198	62 566	61 163	-4 035	-6,2	-1 403	-2,2
	<i>(ряд. 1.1 - ряд. 1.2 + ряд. 1.3 - ряд. 1.4)</i>							
1.1.	Видатки	360 852	384 597	371 139	10 287	2,9	-13 458	-3,5
1.2.	Доходи	291 573	321 993	310 653	19 080	6,5	-11 340	-3,5
1.3.	Надання кредитів	323	1 372	1 907	1 584	в5,9р.б.	535	39,0
1.4.	Повернення кредитів	4 404	1 410	1 230	-3 174	-72,1	-180	-12,8
II.	ФІНАНСУВАННЯ	65 198	62 566	61 163	-4 035	-6,2	-1 403	-2,2
	<i>(ряд. 2.1 – ряд. 2.2)</i>							
2.1.	Фінансування в частині надходжень – всього,	159 735	308 877	305 309	145 574	91,1	-3 568	-1,2
	<i>у тому числі:</i>							
	внутрішні запозичення	108 980	216 005	209 629	100 649	92,4	-6 376	3,0
	зовнішні запозичення	47 958	92 405	90 634	42 676	89,0	-1 771	-1,9
	надходження від приватизації державного майна	1 480	467	467	-1 013	-68,5	0	0,0
	зміни обсягів бюджетних коштів	1 317	-	4 579	3 262	в35р.б.	-4 579	-
2.2.	Фінансування в частині витрат – всього,	94 537	246 311	244 146	149 609	26 р.б.	-2 165	-0,9
	<i>у тому числі:</i>							
	погашення внутрішнього боргу	41 871	68 277	68 044	26 173	62,5	-233	-0,3
	погашення зовнішнього боргу	37 966	54 708	52 776	14 810	39,0	-1 932	-3,5
	розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	14 700	123 326	123 326	108 626	у84р.б.	0	0,0

Дефіцит загального фонду становив 61 млрд 162,6 млн грн, що менше запланованого обсягу на 1 млрд 403,1 млн грн і спричинено передусім більшим невиконанням планових призначень за видатками (на 13 млрд 458,1 млн грн), ніж невиконання плану доходів (на 11 млрд 340,3 млн гривень).

Для фінансування загального фонду залучено 305 млрд 308,4 млн грн, що на 3 млрд 568,7 млн грн, або 1,2 відс., менше плану. При цьому отримано коштів в обсягах, менших від запланованих, за всіма передбаченими джерелами: від державних внутрішніх запозичень – на 6 млрд 376,2 млн грн, або 3,0 відс., зовнішніх запозичень – на 1 млрд 771,4 млн грн, або 1,9 відс., приватизації державного майна – на 0,1 млн гривень. Водночас для фінансування залучено кошти, що впливають на зміни обсягів бюджетних коштів, зокрема, від курсової різниці в сумі 4 млрд 579,0 млн грн, що планом не передбачалося.

Від державних внутрішніх запозичень надійшло 209 млрд 628,4 млн грн, що на 100 млрд 648,7 млн грн, або 92,4 відс., більше, ніж у 2013 році, з яких 123 млрд 326,0 млн грн, або 58,8 відс., становили надходження від розміщення облігацій внутрішньої державної позики, відповідно до частини першої статті 16, статей 22 – 23¹ закону про державний бюджет на 2014 рік, для збільшення статутного капіталу Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, публічних акціонерних товариств „Державний ощадний банк України” і „Державний експортно-імпорتنний банк України” та надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Внутрішні запозичення, без урахування запозичень на збільшення статутного капіталу і надання кредиту, становили 86 млрд 302,4 млн грн, що менше, ніж у 2013 році, на 7 млрд 977,3 млн грн, або 8,5 відсотка.

Від державних зовнішніх запозичень надійшло 90 млрд 634,1 млн грн, що на 42 млрд 676,1 млн грн, або 89,0 відс., більше, ніж у попередньому році, з яких 83,1 відс. становили запозичення від міжнародних фінансових організацій.

Виконання плану надходження коштів від приватизації державного майна в 2014 році забезпечено за рахунок коригування затверджених законом обсягів. Законом України від 27.03.2014 № 1165-VII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік” планові надходження коштів від приватизації державного майна зменшено на 2 млрд 400,0 млн грн – до 17,0 млрд гривень. У процесі виконання державного бюджету Кабінет Міністрів України на підставі частини четвертої статті 15 Бюджетного кодексу України розпорядженням від 07.11.2014 № 1067-р зменшив план надходження коштів від приватизації державного майна на 16 млрд 533,0 млн грн, – до 467,0 млн гривень. Фактичні надходження коштів від приватизації державного майна в сумі 466,9 млн грн, або 2,7 відс. обсягу, затвердженого законом про державний бюджет на 2014 рік, і 100 відс. планового обсягу, на 1 млрд 13,0 млн грн, або 68,5 відс., менші, ніж у попередньому році. За рахунок продажу на фондових біржах пакетів акцій ПАТ „Закарпаттяобленерго” в сумі 255,1 млн грн; ПАТ „Вінницяобленерго” – 112,7 млн грн; ПАТ „Чернівціобленерго” – 36,4 млн грн забезпечено надходження до державного бюджету 404,2 млн грн, або 86,6 відс. надходжень до державного бюджету від приватизації державного майна загалом.

При цьому Кабінет Міністрів України не забезпечив своєчасного виконання вимог пункту 7 прикінцевих положень закону про державний бюджет на 2014 рік щодо:

- затвердження у двотижневий термін Переліку об’єктів права державної власності, що підлягають приватизації в 2014 році, який забезпечить надходження до Державного бюджету України коштів від приватизації державного майна в розмірі, встановленому законом про бюджет;

- подання у двотижневий термін Верховній Раді України проекту закону щодо внесення змін до Закону України „Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації” в частині скорочення переліку об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації.

Перелік об’єктів права державної власності, що підлягають приватизації в 2014 році, до якого ввійшло 164 об’єкти, зокрема, електроенергетики, газової галузі, машинобудування, за рахунок продажу яких планувалося виконання річних обсягів надходження від приватизації державного майна, Кабінет Міністрів України затвердив розпорядженням від 17.07.2014 № 667-р.

Кабінет Міністрів України подав 22 грудня 2014 року до Верховної Ради України законопроект (реєстраційний номер 1567) „Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”, яким пропонується скоротити перелік, виключивши з нього об’єкти, які не відповідають критеріям, а також ліквідовані або реорганізовані. Зазначений законопроект розглянуто на пленарному засіданні Верховної Ради України 15 січня 2015 року і повернено Уряду на доопрацювання.

Обсяг бюджетних коштів загального фонду, що обліковуються на рахунках Державної казначейської служби, з початку року зріс на 29,9 млн грн, або 67,3 відс., – до 74,3 млн грн, що менше 0,1 відс. видатків загального фонду державного бюджету в 2014 році. При цьому, відповідно до статті 1 Закону України „Про Державний бюджет України на 2014 рік”, оборотний залишок бюджетних коштів визначено в розмірі до двох відсотків видатків загального фонду державного бюджету, що, за розрахунками, становило до 7 млрд 691,9 млн гривень. Визначення в законі про державний бюджет оборотного залишку бюджетних коштів у відносній, а не в абсолютній величині унеможливорює контроль за його використанням і збереженням на кінець року та практичне застосування статті 15 Бюджетного кодексу України щодо визначення одного із джерел фінансування бюджету – вільного залишку бюджетних коштів.

4.1.2. Спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом, що на 35,2 відс. менший планового обсягу і на 81,6 відс. перевищив граничний обсяг, встановлений законом про державний бюджет на 2014 рік.

У результаті внесення змін до затверджених Законом України „Про Державний бюджет України на 2014 рік” показників доходів і видатків спеціального фонду Міністерством фінансів на підставі пункту 2 статті 16 та статті 24 закону про державний бюджет на 2014 рік і головними розпорядниками бюджетних коштів на підставі частини восьмої статті 13 Бюджетного кодексу України граничний обсяг дефіциту спеціального фонду збільшено в 4,3 раза – з 5 млрд 998,6 млн грн до 26 млрд 63,7 млн гривень. Фактично спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом у сумі 16 млрд 890,2 млн гривень.

У частині фінансування до спеціального фонду залучено кошти в сумі 22 млрд 390,9 млн грн, або 85,0 відс. плану. Розміщено облігацій внутрішньої державної позики на загальну суму 17 млрд 992,8 млн грн, або 99,3 відс. плану, у тому числі для відшкодування сум податку на додану вартість – 6 млрд 883,5 млн грн, або 98,3 відс., для надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії і послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, – 11 млрд 109,3 млн грн, або 99,9 відсотка. Надходження від міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів становили 4 млрд 398,1 млн грн, або 70,7 відсотка.

Обсяг бюджетних коштів спеціального фонду, що обліковуються на рахунках Державної казначейської служби, внаслідок здійснення витрат в обсягах, менших від надходжень, збільшився на 6 млрд 226,9 млн грн, або 20,2 відс., – до 37 млрд 19,0 млн гривень.

4.2. Унаслідок девальвації гривні до іноземних валют, здійснення державних запозичень в обсязі, що в 2,7 раза перевищив витрати на погашення державного боргу і надання державних гарантій, загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу за 2014 рік зріс на 88,4 відсотка. Зокрема, девальвація гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг, спричинила його збільшення на 325,2 млрд грн, або 63,0 відсотка. При цьому державний борг зріс, але не перевищив встановленого законом про державний бюджет на 2014 рік граничного обсягу, збільшеного в кінці року. Через зростання витрат на погашення й обслуговування державного боргу збільшилося, порівняно з 2013 роком, боргове навантаження на державний бюджет.

4.2.1. Темп зростання в 2014 році загального обсягу державного і гарантованого державою боргу в 6,6 раза вищий, ніж у 2013 році, коли зростання становило 13,4 відсотка.

Загалом державний і гарантований державою борг за 2014 рік зріс на 516 млрд 463,1 млн грн, або 88,4 відс., – до 1 трлн 100 млрд 832,7 млн грн, у тому числі зовнішній борг – на 311 млрд 684,9 млн грн, або в 2,0 раза, – до 611 млрд 965,8 млн грн, внутрішній – на 204 млрд 778,2 млн грн, або 72,1 відс., – до 488 млрд 866,9 млн грн (таблиця 5).

У результаті частка зовнішнього боргу в загальній сумі державного і гарантованого державою боргу збільшилася на 4,2 відс. пункту – до 55,6 відс., частка боргу, номінованого в іноземній валюті, зросла на 1,9 відс. пункту – до 61,7 відс., що збільшує валютний ризик державного боргу.

Державний і гарантований державою борг

млрд грн

Показники	Станом на 31.12.2013		Станом на 31.12.2014		Відхилення:	
	сума	частка, відс.	сума	частка, відс.	сума	відс.
Державний і гарантований державою борг	584,4	100,0	1 100,8	100,0	516,4	88,4
Внутрішній борг	284,1	48,6	488,9	44,4	204,8	72,1
- державний	257,0	44,0	461,0	41,9	204,0	79,4
- гарантований державою	27,1	4,6	27,9	2,5	0,8	2,7
Зовнішній борг	300,3	51,4	611,9	55,6	311,6	в 2,0 р. б.
- державний	223,3	38,2	486,0	44,2	262,7	в 2,2 р. б.
- гарантований державою	77,0	13,2	125,9	11,4	48,9	63,4

Державний борг упродовж 2014 року зріс на 466 млрд 811,9 млн грн – до 947 млрд 30,5 млн грн, що на 21 млрд 324,1 млн грн, або 2,2 відс., менше граничного обсягу, встановленого статтею 5 закону про державний бюджет на 2014 рік, збільшеного на 161 млрд 392,4 млн грн, або 20,0 відс., у результаті внесення змін законом від 25.12.2014 № 61-VII (діаграма 7).

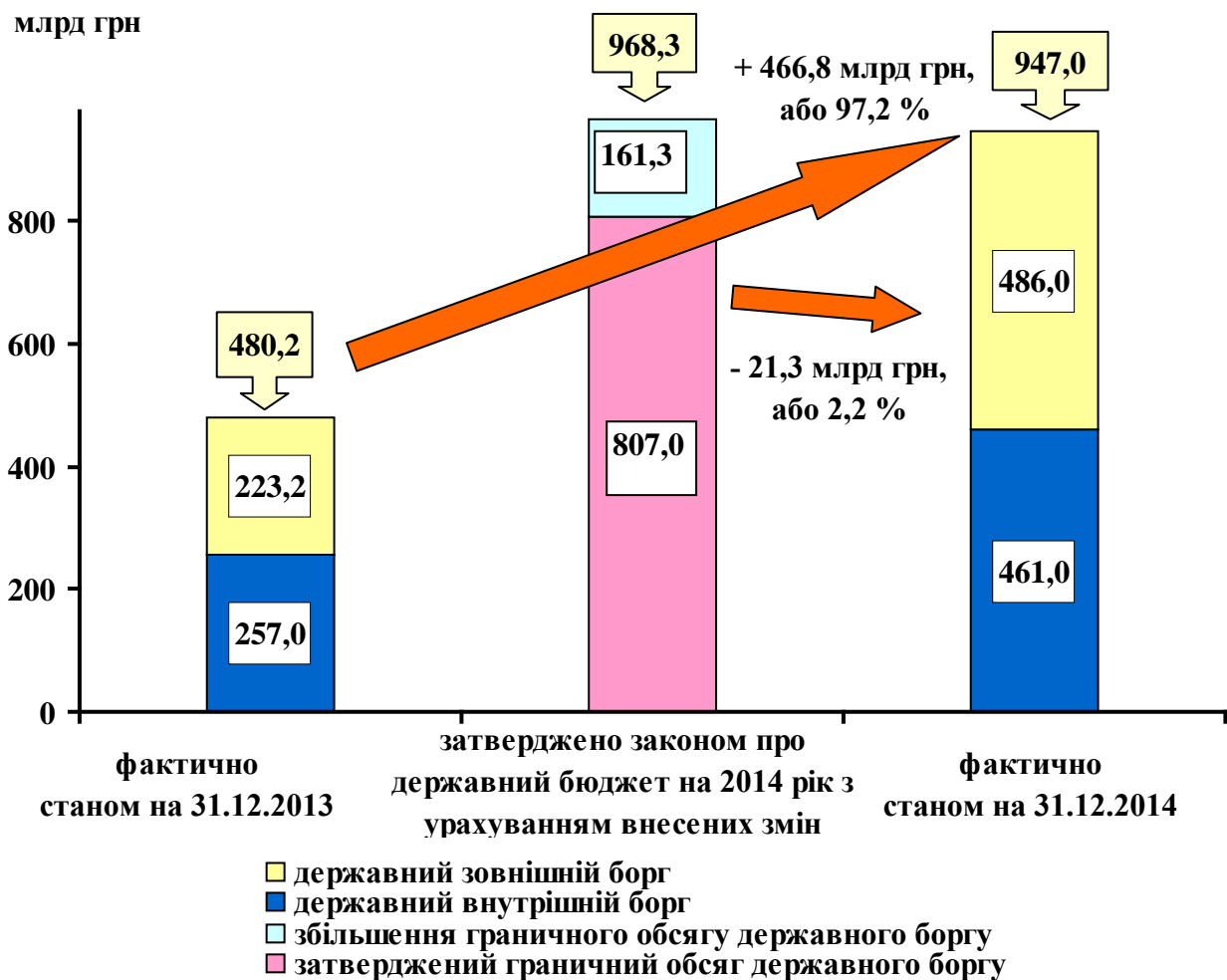
Водночас Кабінет Міністрів України скористався наданим, відповідно до частини першої статті 16 Бюджетного кодексу України, правом збільшення граничного обсягу державного боргу на суму заміщення надходжень від приватизації державного майна державними запозиченнями і наданим, відповідно до статей 16, 23, 23¹ і 24 закону про державний бюджет, правом коригувати граничний обсяг державного боргу на суму додатково випущених облігацій внутрішньої державної позики, внаслідок чого скоригований граничний обсяг державного боргу становив 1 трлн 24 млрд 500,8 млн гривень. У результаті фактичний обсяг державного боргу на 77 млрд 470,3 млн грн, або 7,6 відс., менший скоригованого граничного обсягу.

Темп зростання державного боргу у 2014 році в 4,8 раза вищий від показника 2013 року і становив 97,2 відсотка. Чинниками збільшення державного боргу є на 56,8 відс. (265,0 млрд грн) – девальвація гривні до іноземних валют і на 43,2 відс. – перевищення на 201 млрд 833,6 млн грн, або в 2,7 раза, суми державних запозичень над обсягом витрат на погашення державного боргу.

Упродовж 2014 року частка внутрішнього боргу в загальній сумі державного боргу зменшилася на 4,8 відс. пункту – до 48,7 відс., що не

відповідає Програмі управління державним боргом на 2014 рік, затвердженій наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2014 № 62, в якій передбачалася інша структура державного боргу на кінець 2014 року (частка державного внутрішнього боргу – 56,0 відс., зовнішнього – 44,0 відсотка).

Діаграма 7. Державний борг

Державний зовнішній борг збільшився на 262 млрд 767,9 млн грн, або в 2,2 раза, – до 486 млрд 26,9 млн грн унаслідок девальвації гривні, яка спричинила збільшення на 220,5 млрд грн, або 84,0 відс., приросту і чистого зовнішнього залучення в сумі 42 млрд 256,4 млн грн, або 16,0 відсотка.

Державний внутрішній борг зріс на 204 млрд 44,0 млн грн, або 79,4 відс., – до 461 млрд 3,6 млн грн – внаслідок здійснення державних внутрішніх запозичень для підтримки діяльності Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, банків, відшкодування сум податку на додану вартість, рефінансування державного боргу, покриття дефіциту державного бюджету, надання субвенції місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, які перевищили витрати на погашення внутрішнього боргу

на 159 млрд 577,2 млн грн, і становили 78,2 відс. приросту, а також девальвації гривні до долара США і євро – на 44,5 млн грн, або 21,8 відсотка.

У 2014 році Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2014 – 2016 роки не затверджувалася. При цьому, відповідно до Порядку розроблення Середньострокової стратегії управління державним боргом і контролю за її реалізацією, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.10.2010 № 978, стратегія щороку розробляється Міністерством фінансів за погодженням з Міністерством економічного розвитку і торгівлі та затверджується Кабінетом Міністрів України в місячний строк після прийняття закону про державний бюджет на відповідний рік. Необхідність затвердження стратегії, яка включає визначення пріоритетних цілей і завдань управління державним боргом на середньострокову або довгострокову перспективу та засобів їх реалізації, встановлена пунктом 3¹ частини першої статті 21 Бюджетного кодексу України.

Гарантований державою борг збільшився на 49 млрд 651,2 млн грн, або 47,7 відс., – до 153 млрд 802,2 млн грн – внаслідок девальвації гривні до іноземних валют. Гарантований державою зовнішній борг зріс на 48 млрд 917,0 млн грн, або 63,5 відс., – до 125 млрд 938,9 млн грн, внутрішній – на 734,2 млн грн, або 2,7 відс., – до 27 млрд 863,3 млн гривень.

У 2014 році надано державних гарантій на суму 17 млрд 378,7 млн грн, що на 30,5 відс. менше граничного обсягу, встановленого статтею 6 закону про державний бюджет на 2014 рік (25,0 млрд гривень).

Водночас впровадження окремих проектів за позиками, залученими під державні гарантії, здійснювалося з відставанням від запланованих термінів, кошти використовувалися в менших, ніж передбачалося, обсягах, очікуваного ефекту не досягнуто.

Зокрема, кредит під державну гарантію в сумі 120 млн дол. США залучено з метою закупівлі нового прогресивного рухомого складу та сучасної важкої колійної техніки для утримання залізничних шляхів у належному стані, а також будівництва Бескидського тунелю. Результати проведеного Рахунковою палатою аудиту стану проекту „Впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів на залізницях України”, що підтримується кредитними коштами Європейського банку реконструкції та розвитку, засвідчили, що Міністерство інфраструктури України, Державна адміністрація залізничного транспорту (Укрзалізниця) не забезпечили своєчасного і повного використання запозичених коштів, крім того, через недоліки розробленого техніко-економічного обґрунтування будівництва тунелю, затримки в підготовці відповідної тендерної документації для відбору підрядника, тривале проведення такого відбору вартість будівництва тунелю зросла, що призвело до необхідності додаткового залучення кредитних коштів.

Під час реалізації проекту унаслідок тривалої підготовки, відсутності обґрунтованих розрахунків щодо обсягів фінансування більшості компонентів і

недоліків у створеній Міністерством інфраструктури України й Укрзалізницею системі управління та контролю за виконанням проекту завдання і терміни, які визначалися на етапі його започаткування, зазнали суттєвих змін, зокрема прийнято рішення про відмову від закупівлі пасажирських вагонів на суму 47 млн дол. США і зменшення обсягу фінансування на будівництво Бескидського тунелю на 4 млн дол. США – до 36 млн дол. США, натомість збільшено обсяг фінансування на закупівлю колійної техніки на 51 млн дол. США – до 84 млн дол. США, дата завершення проекту відтермінована на п'ять років – кінець 2016 року.

Управління закупівлями здійснювалося Укрзалізницею з недоліками і відхиленнями від встановлених процедур. Тендерний комітет Укрзалізниці, утворений для проведення закупівель за проектом, не здійснював координацію планування закупівель, зокрема, з проектування і будівництва тунелю, а також консультаційних послуг. Як наслідок, вартість підписаних контрактів щодо консультаційних послуг для допомоги у впровадженні проекту і будівництва тунелю в два рази перевищила суми, визначені кредитною угодою.

Контракт на проектування і будівництво тунелю укладений із затримкою на два роки (в липні 2011 року), його вартість перевищила в два рази суму, визначену проектом. Основні роботи з будівництва тунелю, розпочаті фактично в листопаді 2013 року, здійснювалися із відставанням і недоліками, що призвело до постійного коригування графіка виконання робіт, частину передбачених до виконання в 2014 році робіт перенесено на наступні періоди.

Протягом семи років використано 105,8 млн дол. США (88 відс.) кредиту на реалізацію проекту, з них на закупівлю 24 колійних машин – 78,7 млн дол. США, будівництво Бескидського тунелю – 23,4 млн дол. США. У результаті виникла необхідність запозичення додаткових коштів для продовження будівництва Бескидського тунелю на ділянці 5-го міжнародного транспортного коридору, що з'єднує Україну із західною Європою і має велике стратегічне значення для української економіки. Для цього Укрзалізниця в травні 2014 року уклала з Європейським інвестиційним банком угоду про отримання кредиту під державну гарантію в обсязі 55 млн євро (еквівалент 80 млн дол. США).

4.2.2. Витрати на погашення й обслуговування державного боргу здійснені в межах бюджетних призначень на 2014 рік, однак зросли, порівняно з 2013 роком, що збільшило боргове навантаження на державний бюджет.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу становили 168 млрд 796,5 млн грн, що на 2 млрд 518,8 млн грн, або 1,5 відс., менше планових призначень, у тому числі на погашення внутрішнього боргу – 68 млрд 44,0 млн грн, що менше плану на 233,4 млн грн, або 0,3 відс., зовнішнього боргу – 52 млрд 775,8 млн грн, що менше на 1 млрд 932,2 млн грн,

або 3,5 відс., обслуговування державного боргу – 47 млрд 976,7 млн грн, що менше на 353,2 млн грн, або 0,7 відсотка.

Порівняно з 2013 роком, витрати на погашення й обслуговування державного боргу зросли на 57 млрд 282,3 млн грн, або 51,4 відс., у тому числі витрати на погашення державного внутрішнього боргу – на 26 млрд 173,4 млн грн, або 62,5 відс., видатки на обслуговування державного боргу – на 16 млрд 299,6 млн грн, або 51,5 відс., витрати на погашення зовнішнього боргу – на 14 млрд 809,4 млн грн, або 39,0 відсотка.

Крім того, в 2014 році з державного бюджету на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, витрачено 17 млрд 923,8 млн грн, зокрема, за:

- кредитами, отриманими на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування (КПКВК 3111030), – 10 млрд 777,3 млн грн;

- кредитами, отриманими для реалізації проектів „Циклон-4” і „Створення Національної супутникової системи зв'язку” (КПКВК 6381130), – 2 млрд 663,8 млн грн;

- запозиченнями державних підприємств „Київський авіаційний завод „Авіант”, „Конструкторське бюро „Південне” імені М. К. Янгеля” та „Львівська обласна дирекція з протипаводкового захисту”, Харківського державного авіаційного виробничого підприємства і публічного акціонерного товариства „Лисичанськвугілля” (КПКВК 3511600) – 1 млрд 882,1 млн грн;

- кредитами, отриманими для реалізації завдань і здійснення заходів, передбачених Державною цільовою програмою підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу (КПКВК 6651280), – 1 млрд 746,9 млн гривень.

Порівняно з 2013 роком, ці витрати збільшилися в 2,3 раза, що спричинено, зокрема, значною девальвацією національної валюти. Продовження практики надання державних гарантій за кредитами, безпосереднім джерелом повернення яких є кошти державного бюджету, посилює ризики збільшення боргового навантаження на державний бюджет і призводить до відволікання значної частини бюджетних коштів на боргові виплати.

4.2.3. Окремі показники боргової безпеки за 2014 рік збільшилися і перевищили критичний рівень, що посилює ризики дестабілізації державних фінансів в умовах відсутності неборгових джерел фінансування дефіциту державного бюджету та дефіциту ліквідності на внутрішньому ринку, а також ризики невиконання боргових зобов'язань у майбутньому.

У 2014 році продовжилося погіршення показників боргової безпеки, визначених у Бюджетному кодексі України, Методичних рекомендаціях щодо

розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 29.10.2013 № 1277, та інших показників, що використовуються в управлінні державним боргом.

Унаслідок стрімкого, порівняно з 2013 роком, зростання обсягу державного і гарантованого державою боргу в умовах економічного спаду збільшився в 1,8 раза основний показник боргової безпеки – співвідношення державного та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту, який становив 70,3 відс., що перевищило критерій, визначений статтею 18 Бюджетного кодексу України (до 60,0 відсотка).

Зросли, порівняно з 2013 роком, інші показники боргової безпеки, визначені у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Співвідношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП збільшилося на 19,7 відс. пункту (до 95,1 відс.) і перевищило критичний рівень (70,0 відсотка). Співвідношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу становило на кінець 2014 року 6,0 відс. (на кінець 2013 року – 14,4 відс.), при оптимальному рівні 50,0 відс. і критичному рівні 20,0 відсотка. Вказане свідчить про загрози нарощування зовнішніх боргових зобов'язань і неспроможність їх виконання своєчасно та в повному обсязі.

Показник співвідношення обсягу сукупних платежів з обслуговування і погашення державного боргу до доходів державного бюджету, порівняно з 2013 роком, зріс на 14,4 відс. пункту до 47,3 відс., і втричі перевищив критичний рівень (16,0 відс.), визначений у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277.

Співвідношення видатків на обслуговування державного боргу до доходів державного бюджету зросло на 4,1 відс. пункту – до 13,4 відс., що перевищило показник 11,4 відс., передбачений у Програмі управління державним боргом на 2014 рік, затвердженій наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2014 № 62.

4.3. Розрахунки суб'єктів господарської діяльності перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, та позичками, наданими Міністерством фінансів України у 1993 – 1998 роках на зворотній основі у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами, залишалися незадовільними.

За 2014 рік 24 суб'єкти господарювання повернули до державного бюджету 125,9 млн грн, або 0,4 відс. загального обсягу заборгованості перед державою за кредитами (позиками), залученими під державні гарантії. Впродовж року прострочена заборгованість суб'єктів господарювання перед державою за кредитами (позиками), залученими під державні гарантії, зросла

на 14 млрд 467,6 млн грн, або 92,6 відс., – до 30 млрд 95,2 млн грн, що спричинене насамперед девальвацією гривні до іноземних валют. При цьому заборгованість позичальників, стосовно яких проведено державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті їх ліквідації, на початок 2014 року рахувалася в сумі 1 млрд 780,4 млн грн, або 11,4 відс. загальної суми простроченої заборгованості, яка на кінець року в результаті девальвації гривні до іноземних валют зросла на 1 млрд 925,7 млн грн, або в 2,1 раза, – до 3 млрд 706,1 млн гривень.

Прострочена заборгованість за позичками, наданими у 1993 – 1998 роках у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами підприємствам, відомствам і окремим міністерствам, контроль за поверненням яких покладено на Державну фіскальну службу, в 2014 році до державного бюджету не поверталася, її обсяг за рік зріс на 19,8 млн грн, або 4,9 відс., – до 127,8 млн грн, а з нарахованими на прострочену заборгованість відсотками і пенею – до 422,5 млн грн, що спричинене девальвацією гривні до іноземних валют. При цьому прострочену заборгованість перед державним бюджетом за позичками мають 45 суб'єктів господарювання, з яких 15 ліквідовано, а щодо 9 порушено справу про банкрутство, визнано банкрутом або триває ліквідаційна процедура.

V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

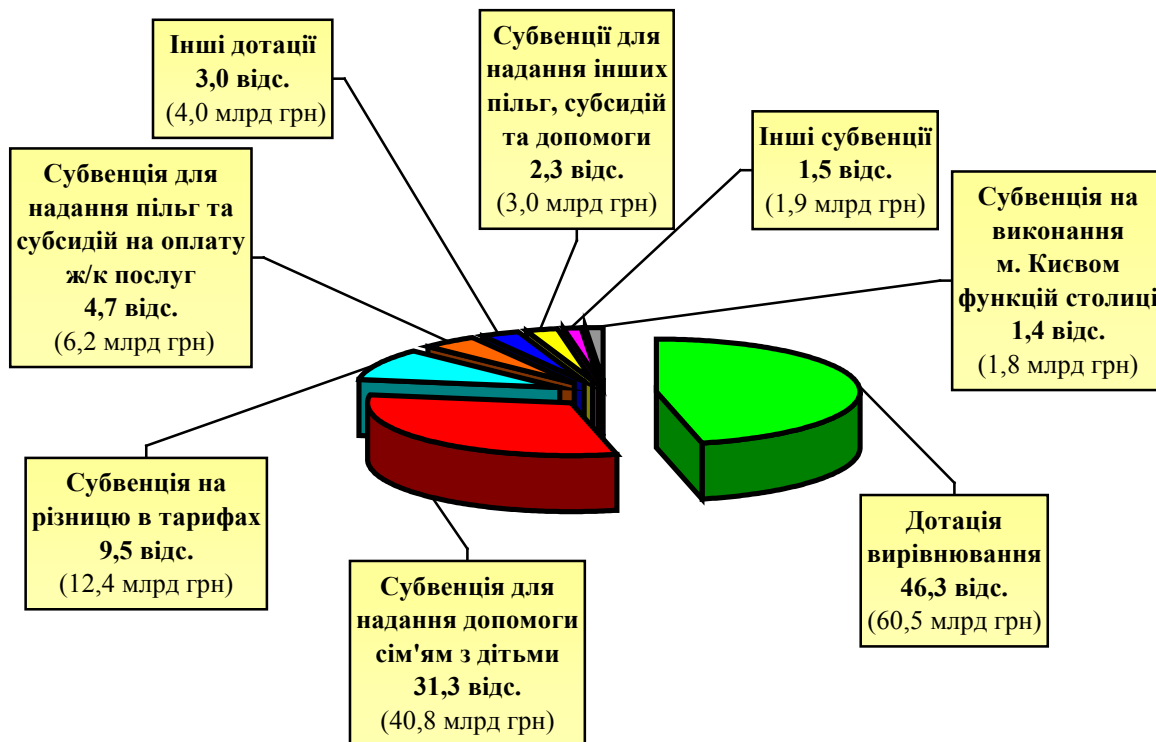
5.1. Упродовж 2014 року, внаслідок визначення Автономної Республіки Крим і м. Севастополя тимчасово окупованими територіями, необхідності фінансування заходів із проведення антитерористичної операції, переселення громадян з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, відновлення об'єктів соціальної інфраструктури, які зруйновано під час проведення воєнних дій, тощо, місцеві бюджети виконувалися в умовах жорсткої економії бюджетних ресурсів. За рахунок трансфертів з державного бюджету забезпечено 56,4 відс. доходів місцевих бюджетів, що, порівняно з 2013 роком, більше на 4,0 відс. пункту. Кошти місцевих бюджетів переважно спрямовувалися на оплату праці, надання пільг і субсидій населенню, різних видів допомоги.

Загалом з державного бюджету надано трансфертів місцевим бюджетам на суму 130 млрд 600,9 млн грн, або 94,9 відс. плану, що на 14 млрд 752,4 млн грн, або 12,7 відс., більше, порівняно з 2013 роком. Із загального фонду надано трансфертів у сумі 116 млрд 782,3 млн грн, або 97,2 відс. плану, з них дотацій – 64 млрд 434,4 млн грн, або 99,3 відс., субвенцій – 52 млрд 347,9 млн грн, або 94,7 відсотка. Із спеціального фонду надано субвенцій у сумі 13 млрд 818,6 млн грн, або 79,2 відс. плану.

Частка дотацій у доходах місцевих бюджетів збільшилася на 0,1 відс. пункту – до 27,8 відс., субвенцій – на 3,9 відс. пункту – до 28,6 відс. (діаграма 8).

Найбільшою за обсягом з наданих у 2014 році з державного бюджету місцевим бюджетам трансфертів (46,3 відс.) є дотація вирівнювання, перерахована у сумі 60 млрд 480,8 млн грн, або 99,3 відс. плану, що на 4 млрд 785,4 млн грн, або 8,6 відс., більше, порівняно з 2013 роком. Частка дотації вирівнювання в доходах місцевих бюджетів збільшилася на 0,9 відс. пункту – до 26,1 відсотка. Унаслідок недонадходження в запланованих обсягах на деяких територіях регіонів доходів загального фонду державного бюджету, від суми яких за встановленими законом про державний бюджет нормативами щоденних відрахувань визначаються обсяги дотації вирівнювання для перерахування місцевим бюджетам, виконання плану впродовж 2014 року забезпечувалося безпосереднім перерахуванням коштів з центрального рівня за рахунок усіх надходжень до загального фонду державного бюджету. У 2014 році в такий спосіб перераховано 10 млрд 458,8 млн грн, або 17,2 відс. дотації вирівнювання. При цьому у Донецькій і Луганській областях цей показник становив відповідно 39,6 відс. та 35,5 відсотка.

Діаграма 8. Структура наданих з державного бюджету трансфертів місцевим бюджетам за 2014 рік

Інші передбачені у державному бюджеті дотації надані місцевим бюджетам у сумі 3 млрд 953,6 млн грн, або 100,0 відс. плану, що на 1 млрд 571,4 млн грн, або 28,4 відс., менше, ніж у 2013 році. У загальному обсязі наданих місцевим бюджетам трансфертів вони становили 3,0 відсотка. Зокрема, на вирівнювання фінансової забезпеченості місцеві бюджети отримали додаткову дотацію у сумі 3 млрд 733,2 млн грн, що на 1 млрд 238,9 млн грн, або 24,9 відс., менше, ніж у 2013 році.

Для забезпечення виконання державних гарантій з надання пільг, субсидій, допомоги окремим категоріям громадян, які мають право на їх отримання, з державного бюджету перераховано місцевим бюджетам п'ять субвенцій у загальній сумі 50 млрд 1,9 млн грн, або 95,1 відс. плану, що на 1 млрд 368,5 млн грн, або 2,8 відс., більше, ніж у 2013 році, та становить 38,3 відс. загального обсягу наданих місцевим бюджетам трансфертів і 75,6 відс. наданих субвенцій.

На інші цілі з державного бюджету надано субвенції місцевим бюджетам у загальній сумі 16 млрд 164,6 млн грн, або 80,3 відс. плану, що на 10 млрд 169,9 млн грн, або 2,7 рази, більше, ніж у 2013 році, та становило 12,4 відс. загального обсягу наданих місцевим бюджетам трансфертів, зокрема на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з централізованого водопостачання і водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії і послуг з централізованого водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, – 12 млрд 423,1 млн грн, або 88,6 відс. плану.

Внаслідок непроведення розподілу субвенції на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, місцеві бюджети не отримали з державного бюджету в 2014 році 183,8 млн гривень.

5.2. Доходи місцевих бюджетів становили 231 млрд 702,0 млн грн, або 95,2 відс. обсягів, затверджених місцевими радами (243 млрд 454,2 млн грн), і 91,6 відс. плану (253 млрд 6,8 млн грн), та зросли, порівняно з 2013 роком, на 10 млрд 682,6 млн грн, або 4,8 відсотка. Планові показники не виконані на 21 млрд 304,8 млн грн, або 8,4 відсотка.

При цьому доходи бюджетів Донецької і Луганської областей, порівняно з 2013 роком, зменшилися на 2 млрд 420,4 млн грн, або 11,8 відс., і на 1 млрд 444,5 млн грн, або 15,9 відсотка.

Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів зменшилися, порівняно з 2013 роком, на 4 млрд 70,0 млн грн, або 3,9 відс., і становили 101 млрд 101,1 млн грн, або 87,6 відс. річного плану. Планові показники не виконані на 7 млрд 312,4 млн грн, або 12,4 відсотка.

Частка власних і закріплених доходів місцевих бюджетів у загальному обсязі доходів зменшилася на 4,0 відс. пункту – до 43,6 відсотка. Водночас власні і закріплені доходи бюджетів Донецької та Луганської областей зменшилися на 2 млрд 803,3 млн грн, або 22,5 відс., і на 1 млрд 150,6 млн грн, або 25,8 відсотка.

Найбільше, порівняно із 2013 роком, з власних і закріплених доходів місцевих бюджетів збільшилися обсяги коштів з інших джерел власних надходжень бюджетних установ – на 1 млрд 224,1 млн грн, або 26,5 відс.; єдиного податку – на 772,7 млн грн, або 11,6 відсотка.

Розширення у 2014 році бази податків, які належать місцевим бюджетам, не призвело до значного зростання їх доходів. Так, із введених з початку 2014 року податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплаченого фізичними особами, до місцевих бюджетів надійшло 9,9 млн грн, податку на доходи фізичних осіб із суми пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання – 16,4 млн грн і податку на доходи фізичних осіб із доходу від процентів – 0,1 млн гривень.

З власних і закріплених доходів місцевих бюджетів найбільшими стали надходження податку та збору на доходи фізичних осіб – 61,9 відс. загального обсягу, плати за землю – 12,0 відс., власних надходжень бюджетних установ – 9,5 відс., єдиного податку – 7,3 відсотка.

5.3. Видатки місцевих бюджетів становили 225 млрд 626,8 млн грн, або 86,3 відс. обсягів, затверджених місцевими радами, і 84,5 відс. плану, що більше, ніж у 2013 році, на 5 млрд 781,5 млн грн, або 2,6 відсотка. У 2014 році планові показники не виконані на 41 млрд 300,9 млн грн, або 15,5 відсотка. Частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зменшилася на 0,4 відс. пункту – до 42,7 відсотка.

При цьому видатки бюджетів Донецької і Луганської областей, порівняно з 2013 роком, зменшилися відповідно на 4 млрд 74,4 млн грн, або 20,0 відс., та 2 млрд 939,7 млн грн, або 31,3 відсотка.

До державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано коштів у сумі 1 млрд 952,6 млн грн, або 97,5 відс. призначень. У результаті недонадходження до місцевих бюджетів доходів, які враховані при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, до державного бюджету перераховано на 50,6 млн грн, або 2,5 відс., менше, ніж планувалося.

За функціональною класифікацією місцевих бюджетів найбільшими є видатки на освіту – 31,7 відс. (71 млрд 431,7 млн грн); соціальний захист і соціальне забезпечення – 25,5 відс. (57 млрд 446,4 млн грн); охорону здоров'я – 20,6 відс. (46 млрд 569,3 млн гривень).

Поточні видатки проведено в сумі 211 млрд 677,3 млн грн, або 93,8 відс. загального обсягу видатків місцевих бюджетів. На захищені видатки спрямовано 177 млрд 192,1 млн грн, або 78,5 відс. загального обсягу видатків місцевих бюджетів.

Найбільше коштів спрямовано на оплату праці і нарахування на заробітну плату – 93 млрд 169,5 млн грн, що, порівняно із 2013 року, менше на 10 млрд 193,3 млн грн, або 9,9 відсотка. Капітальні видатки виконано в сумі 13 млрд 949,5 млн грн, або 51,1 відс. річного плану, що на 290,5 млн грн, або 2,0 відс., менше, ніж у 2013 році.

Для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів надано позик у сумі 28 млрд 113,8 млн грн, що на 14 млрд 992,3 млн грн, або 34,8 відс., менше, ніж у 2013 році. Найбільше позик надано бюджету м. Києва – 7 млрд 353,6 млн грн, або 26,2 відсотка. На 1 січня 2015 року заборгованість за цими позиками становила 44,5 млн грн, що не відповідає вимогам частини п'ятої статті 43 Бюджетного кодексу України, якою передбачено обов'язкове повернення до кінця поточного бюджетного року коштів, отриманих з єдиного казначейського рахунку.

Крім того, за результатами виконання місцевих бюджетів на суми невиконання у звітному періоді розрахункових обсягів кошика доходів місцевих бюджетів, визначених у законі про державний бюджет, упродовж лютого – березня 2014 року місцевим бюджетам надано середньострокових позик на суму 53,9 млн гривень. На 1 січня 2015 року заборгованість за середньостроковими позиками, які надавалися місцевим бюджетам упродовж 2009 – 2013 років і лютого – березня 2014 року, становила 8 млрд 976,2 млн грн, що на 735,9 млн грн, або 7,6 відс., менше, ніж на початок 2014 року.

5.4. Проведений Рахунковою палатою аналіз здійснення видатків, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, на надання послуг із соціального обслуговування і реабілітації інвалідів показав, що наявна мережа комунальних установ соціального захисту населення неповною мірою забезпечує охоплення інвалідів та надання їм відповідних послуг.

Місцеві державні адміністрації ряду регіонів і їх управління соціального захисту не забезпечили належного виконання вимог законів від 09.04.1999 № 586-XIV „Про місцеві державні адміністрації”, від 19.06.2003 № 966-IV „Про соціальні послуги”, від 06.10.2005 № 2961-IV „Про реабілітацію інвалідів в Україні” в частині забезпечення належної матеріально-технічної бази установ, надання послуг в обсягах, встановлених державними стандартами, визначення потреби регіонів у реабілітаційних установах, доступності, індивідуального підходу та якості надання реабілітаційних послуг інвалідам. У результаті через

недостатню мережу і потужність наявних реабілітаційних установ, низький рівень їх фінансування та кадрового забезпечення інваліди не отримують відповідні послуги належної якості.

Зокрема, фактична штатна чисельність працівників територіальних центрів соціального обслуговування вразливих верств населення у 18 регіонах України не відповідає встановленим штатним нормативам, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики від 10.06.2010 № 134. Це призводило до нерівномірного навантаження на одного соціального робітника і негативно впливало на обсяг наданих послуг.

Через недостатню кількість і потужність психоневрологічних інтернатів станом на 1 січня 2014 року більше тисячі інвалідів понад три роки перебували в черзі на влаштування до цих закладів, у тому числі в м. Києві – понад п'ятсот осіб. У Дніпропетровській, Рівненській, Харківській, Хмельницькій областях у більшості інтернатів соціально-побутові умови перебування інвалідів і людей похилого віку не відповідають встановленим нормам.

Навчання інвалідів забезпечувалося комунальними центрами професійної реабілітації інвалідів за невеликою кількістю напрямів практичної підготовки, що в умовах обмеженого створення спеціальних та облаштування наявних робочих місць для інвалідів знижувало ефективність професійної реабілітації та не сприяло реалізації повною мірою прав інвалідів. При цьому такі центри не створені у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій і Чернігівській областях, де станом на 01.01.2014 на обліку в місцевих органах влади перебувало 1,2 млн інвалідів.

5.5. З початку 2014 року дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів місцевих бюджетів збільшилася, а кредиторська – зменшилася, проте її обсяги залишилися значними.

Дебіторська заборгованість збільшилася на 143,3 млн грн, або 12,8 відс., – до 1 млрд 263,1 млн грн, з неї прострочена – 243,6 млн грн, або 19,3 відс. загального обсягу. Збільшення відбулося в основному за капітальними видатками – на 133,6 млн грн, або 52,9 відсотка. Найбільші суми дебіторської заборгованості рахувалися за розпорядниками й одержувачами коштів бюджету м. Києва – 222,1 млн грн, або 17,6 відс. загального обсягу, бюджетів Запорізької області – 111,1 млн грн, або 8,8 відс., Херсонської області – 86,0 млн грн, або 6,8 відс., Луганської області – 81,1 млн грн, або 6,4 відс., і Донецької області – 75,3 млн грн, або 6,0 відсотка.

Кредиторська заборгованість зменшилася на 1 млрд 870,4 млн грн, або 20,2 відс., – до 7 млрд 407,1 млн грн, з неї прострочена – 1 млрд 723,7 млн грн, або 23,3 відсотка. Проте збільшилася заборгованість з оплати праці і нарахувань на заробітну плату –

на 345,5 млн грн, або в 3,6 раза; з інших виплат населенню – на 116,9 млн грн, або 9,6 відс., окремих заходів з реалізації державних регіональних програм, не віднесених до заходів розвитку, – на 57,2 млн грн, або 34,0 відсотка. Найбільша кредиторська заборгованість рахувалася за розпорядниками й одержувачами коштів бюджетів Донецької області – 817,8 млн грн, або 11,0 відс. загального обсягу; Луганської області – 699,7 млн грн, або 9,5 відс.; м. Києва – 628,5 млн грн, або 8,5 відс.; Дніпропетровської області – 562,7 млн грн, або 7,6 відс., і Харківської області – 495,0 млн грн, або 6,7 відсотка.

5.6. З початку року збільшився загальний обсяг боргових зобов'язань місцевих бюджетів.

Упродовж 2014 року місцевий борг збільшився на 2 млрд 760,5 млн грн, або 13,1 відс., – до 23 млрд 858,8 млн грн, з них внутрішній борг – 15 млрд 89,2 млн грн, зовнішній – 8 млрд 769,6 млн гривень. Зокрема, внутрішні зобов'язання за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на кінець 2014 року становили 9 млрд 20,7 млн грн, за цінними паперами місцевих бюджетів – 5 млрд 383,3 млн грн, позиками банків і фінансових установ – 567,1 млн гривень. Найбільший обсяг боргу рахувався за бюджетом м. Києва – 17 млрд 526,4 млн грн, або 73,5 відс. місцевого боргу.

Крім того, гарантовані територіальними громадами борги на кінець 2014 року становили 3 млрд 660,4 млн грн, із них зовнішні – 2 млрд 890,3 млн грн, з яких 1 млрд 402,3 млн грн, або 48,5 відс., рахуються за бюджетом м. Києва.

* * *

ПІДСУМОВУЮЧИ ВИСНОВКИ, КОЛЕГІЯ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ВІДЗНАЧАЄ:

1. В умовах спаду економіки на 6,8 відс. і проведення антитерористичної операції не забезпечено виконання державного бюджету за 2014 рік як за доходами, так і за видатками.

2. Доходи державного бюджету загалом становили 357,1 млрд грн, або 94,5 відс. затвердженого законом про державний бюджет обсягу (377 млрд 821,6 млн грн) і 94,6 відс. плану.

Порівняно з 2013 роком, доходи державного бюджету загалом зросли на 17,9 млрд грн, або 5,3 відс., що зумовлено насамперед внесенням змін до податкового законодавства в частині запровадження нових платежів і підвищення ставок окремих податків, девальвацією гривні до іноземних

валют і зростанням цін. Проте реальні доходи, обчислені у порівнянних умовах з використанням індексу-дефлятора ВВП, зменшилися на 6,8 відсотка.

3. Видатки державного бюджету здійснені в сумі 430,2 млрд грн, або 97,4 відс. обсягу, затвердженого законом про державний бюджет, і 93,3 відс. плану. Порівняно з 2013 роком, видатки збільшилися на 26,8 млрд грн, або 6,6 відсотка. Поточні видатки становили 422,8 млрд грн, або 98,3 відс. загального обсягу.

З державного бюджету надано трансфертів місцевим бюджетам на загальну суму 130,6 млрд гривень. За рахунок трансфертів з державного бюджету забезпечено 56,4 відс. доходів місцевих бюджетів, що, порівняно з 2013 роком, більше на 4,0 відс. пункту. Кошти місцевих бюджетів переважно спрямовувалися на оплату праці, надання пільг і субсидій населенню, різних видів допомоги.

Унаслідок зростання споживчих цін відбулося реальне зниження державних соціальних гарантій, зокрема реальної заробітної плати – на 6,5 відсотка.

4. Державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 78,1 млрд грн, що менший плану на 10,6 млрд грн, або 11,9 відсотка.

Фінансування державного бюджету здійснювалося переважно за рахунок державних запозичень, частка яких у загальній сумі надходжень до державного бюджету, порівняно з 2013 року, зросла з 31,7 відс. до 47,3 відсотка. Девальвація гривні до іноземних валют і перевищення в 2,7 раза державних запозичень над витратами на погашення державного боргу призвели до збільшення державного боргу на 97,2 відс. – до 947,0 млрд гривень. Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу зріс на 88,3 відс. – до 1 трлн 100,8 млрд грн – та становив 70,3 відс. ВВП, що перевищило встановлений Бюджетним кодексом України критерій (60 відс.) на 10,3 відс. пункту.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу збільшилися, порівняно з 2013 роком, на 57,3 млрд грн, або 51,4 відс., – до 168,8 млрд гривень.

Водночас значно зросли ризики, що збільшують боргове навантаження на державний бюджет і дестабілізують фінансову систему країни: високий рівень дефіциту державного бюджету (5,0 відс. ВВП) та номінованого в іноземній валюті державного і гарантованого державою боргу (61,7 відс. загального обсягу), необхідність погашення й обслуговування державного боргу та підтримки діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, банків, а також відсутність надійних неборгових джерел фінансування державного бюджету.

ПРОПОЗИЦІЇ

Для покращення управління коштами державного бюджету і вдосконалення бюджетного процесу доцільно:

- ініціювати внесення змін до Бюджетного кодексу України з метою оптимізації захищених видатків бюджету та спеціального фонду з подальшим їх скасуванням;

- внести зміни до статті 97 Бюджетного кодексу України, якими встановити, що Кабінет Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України або законом про внесення змін до закону про Державний бюджет України затверджує у разі необхідності зміни до порядків та умов надання субвенцій, які надавалися з державного бюджету місцевим бюджетам у попередніх роках та надання яких передбачено вказаними законами;

- внести зміни до частини третьої статті 14 Бюджетного кодексу України щодо визначення в законі про державний бюджет оборотного залишку бюджетних коштів в абсолютній сумі, достатній для покриття тимчасових касових розривів державного бюджету, та забезпечення збереження оборотного залишку бюджетних коштів на кінець року;

- внести зміни до Бюджетного кодексу України щодо неможливості здійснення державних запозичень понад затвержені обсяги;

- внести зміни до Закону України „Про здійснення державних закупівель”, які сприятимуть прозорому, ефективному і раціональному використанню державних ресурсів, зокрема виключивши випадки, на які не поширюється дія цього Закону, а також спростивши процедуру закупівель;

- внести зміни до пункту 49 постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 „Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ” і зобов’язати Міністерство фінансів України у разі внесення змін розпорядниками бюджетних коштів до спеціального фонду кошторису за власними надходженнями щокварталу вносити відповідні зміни до бюджетного розпису за спеціальним фондом бюджету;

- забезпечити належну організацію і координацію використання коштів за кредитними і фінансовими угодами з міжнародними фінансовими організаціями та відповідний контроль;

- забезпечити належне функціонування Єдиного державного автоматичного реєстру осіб, які мають право на пільги, як необхідної передумови переходу на надання з бюджету грошової компенсації громадянам за належні їм соціальні пільги;

- посилити контроль за взяттям бюджетних зобов'язань і веденням претензійно-позовної роботи в бюджетних установах з метою недопущення зростання кредиторської і дебіторської заборгованості;

- провести інвентаризацію податкового боргу і заборгованості за розрахунками суб'єктів господарської діяльності перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, та позичками, наданими Міністерством фінансів у 1993 – 1998 роках на зворотній основі у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами, з метою списання нереальної до стягнення заборгованості в установленому чинним законодавством порядку;

- вжити заходів щодо зменшення дефіциту державного бюджету;

- вжити заходів щодо забезпечення вчасного затвердження кожного року Середньострокової стратегії управління державним боргом.

МАГУТА Р. М.

ГОЛОВА РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ